

# I. ULUSLARARASI Türk Dünyası'nda KÜLTÜR VE DEĞERLERİN İZLERİ SEMPOZYUMU

**29 Nisan 2026**

**Hazar Üniversitesi  
Bakü/Azerbaycan**

## BİLDİRİLER KİTABI

**EDİTÖRLER**

**Doç. Dr. Muhammed Alparslan KARTAL**

**Doç. Dr. Meleyke MEMMEDOVA**

**Dr. Feride SEYİDOVA**

**I.ULUSLARARASI TÜRK  
DÜNYASINDA KÜLTÜR VE  
DEĞERLERİN İZLERİ  
SEMPOZYUMU  
BİLDİRİLER KİTABI**

**EDİTÖRLER**

**Doç. Dr. Muhammed Alparslan KARTAL**

**Doç. Dr. Meleyke MEMMEDOVA**

**Dr. Feride SEYİDOVA**

**HAZAR ÜNİVERSİTESİ**

**Bakü/ Azerbaycan**

**29 Nisan 2026**

**Copyright © 2026, Talebe Yayın Dağıtım Ar-Ge San. ve Tic. Ltd. Şti**

Bu çalışmanın tamamı veya her hangi bir kısmı, telif sahibinin yazılı izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi, sesli veya görüntülü kayıt, tarama, veri tabanı üzerinde ve/ya hiç bir formda amacına bakılmaksızın depolanamaz, yeniden üretilemez, çoğaltılamaz ve dağıtılamaz.

Söz konusu talepler, Talebe Yayın Dağıtım Ar-Ge San. ve Tic. Ltd. Şti, Niğde Teknopark, Ömer Halisdemir Yerleşkesi, (532) 133 58 25 adres ve telefonlarına iletilmelidir.

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, scanning, or otherwise, except as permitted under Copyright Act, without either the prior written permission of the Publisher, or authorization through payment of the appropriate per-copy fee, Requests to the Publisher for permission should be addressed to the Permissions Department, Talebe Yayın Dağıtım Ar-Ge San. ve Tic. Ltd. Şti, Niğde Teknopark, Ömer Halisdemir Yerleşkesi, (532) 133 58 25.

**Yükümlülük ve Garanti Sınırlaması:** Yazar ve Yayınevi, bu çalışmanın hazırlanmasında elinden gelenlerin tamamını yapmış olmakla birlikte, çalışmanın Yazar ve Yayınevi amaçlarına uygunluğu ve ticari dağıtılabilirliği dışında bu çalışmanın kesinliği, içeriğin her yönüyle tamamlanmışlığı ve tek doğruluğu üzerinden hiç bir yükümlülük almazlar. Aynı sınırlılık, bu çalışmanın satışına aracılık eden kişi veya kurumlar için de bağlayıcıdır. Bu çalışmanın içeriği, sunulan öneriler ve/ya stratejiler sizin özel durumunuza herhangi bir gerekçe ile uygun düşmeyebilir. Uygunluğu konusu bir başka profesyonel destek konusudur. Bu anlamıyla Yazar ve Yayınevi, hiç bir koşul altında oluşacak menfii durumlardan sorumlu tutulamaz.

**Limit of Liability/Disclaimer of Warranty:** While the publisher and author have used their best efforts in preparing this book, they make no representations or warranties with respect to the accuracy or completeness of the contents of this book and specifically disclaim any implied warranties of merchantability or fitness for a particular purpose. No warranty may be created or extended by sales representatives or written sales materials. The advice and strategies contained herein may not be suitable for your situation. You should consult with a professional where appropriate. Neither the publisher nor author shall be liable for any loss of profit or any other commercial damages, including but not limited to special, incidental, consequential, or other damages.

Genel bilgi ve diğer ürünlerimiz hakkında lütfen (532) 133 58 26 – kitap@talebe.com üzerinden müşteri temsilcilerimiz ile temasa geçiniz.

For general information on our other products and services please contact our Customer Care Department with (532) 133 58 26 – kitap@talebe.com.

**Yayın Kataloqlama Verisi-Cataloging-in-Publication Data**

1. Uluslararası Türk Dünyasında  
Kültür ve Değerlerin İzleri Sempozyumu  
Muhammed Alparslan Kartal,  
Meleyke Memmedova, Feride Seyidova  
TEY Yayınları-Sempozyum  
ISBN 978-625-8338-14-0  
Türkiye'de Yayınlandı-Published in TURKEY  
206.

A. Kelimeler: Türk Dünyası, Dil, Değerler, Türk Kültürü, Ortak Hafıza

Keywords: World of Turk, Language, Values, Turkish Culture, Collective Memory



[facebook.com/TalebeCom](https://facebook.com/TalebeCom)



[twitter.com/TalebeCom](https://twitter.com/TalebeCom)



[instagram.com/talebecom](https://instagram.com/talebecom)

### **PAYDAŞ KURUMLAR**

Kafkas Üniversitesi (Ebül-Hasan Harekânî Araştırma ve Uygulama Merkezi / Türkiye)  
Hazar Üniversitesi (Mevlana Edebi-Felsefi Araştırmalar Enstitüsü / Azerbaycan)  
Azerbaycan Milli İlimler Akademisi Elyazmalar Enstitüsü (Azerbaycan)  
Amasya Üniversitesi (Türkiye)  
Azerbaycan İlahiyat Enstitüsü (Azerbaycan)  
Gence Devlet Üniversitesi (Azerbaycan)  
Uluslararası Buhara Üniversitesi (Özbekistan)

### **SEMPOZYUM ONUR KURULU**

Prof. Dr. Hüsnü KAPU / Kafkas Üniversitesi Rektörü (Türkiye)  
Prof. Dr. Hamlet İSAHANLI / Hazar Üniversitesi Kurucusu, Mütevelli Heyeti Başkanı (Azerbaycan)  
Prof. Dr. Ahmet Hakkı TURABİ / Amasya Üniversitesi Rektörü (Türkiye)  
Prof. Dr. Teymur KERİMLİ / AMEA Elyazmalar Enstitüsü Müdürü (Azerbaycan)  
Prof. Dr. Şerif BARATOV / Uluslararası Buhara Üniversitesi Rektörü (Özbekistan)  
Prof. Dr. Yusif YUSİBOV / Gence Devlet Üniversitesi Rektörü (Azerbaycan)  
Doç. Dr. Aqıl ŞİRİNOV / Azerbaycan İlahiyat Enstitüsü Rektörü (Azerbaycan)  
Dr. Raziye İSAYEVA / Hazar Üniversitesi Rektörü (Azerbaycan)

### **SEMPOZYUM DÜZENLEME KURULU BAŞKANI**

Doç. Dr. Muhammed Alparslan KARTAL/ Kafkas Üniversitesi (Türkiye)

### **SEMPOZYUM DÜZENLEME KURULU BAŞKAN YARDIMCILARI**

Doç. Dr. Meleyke MEMMEDOVA/ AMEA Folklor Enstitüsü (Azerbaycan)  
Doç. Dr. Murat SARIGÜL/ Kafkas Üniversitesi (Türkiye)

### **SEMPOZYUM KOORDİNATÖRÜ**

Dr. Feride SEYİDOVA / Hazar Üniversitesi (Azerbaycan)

### **SEMPOZYUM GENEL SEKRETERİ**

Doç. Dr. Mükremin ÖLMEZ / Kafkas Üniversitesi (Türkiye)

### **SEMPOZYUM DÜZENLEME KURULU**

Doç. Dr. Muhammed Alparslan KARTAL / Kafkas Üniversitesi (Türkiye) (*Başkan*)  
Doç. Dr. Meleyke MEMMEDOVA / AMEA Folklor Enstitüsü (Azerbaycan) (*Başkan Yardımcısı*)  
Doç. Dr. Murat SARIGÜL / Kafkas Üniversitesi (Türkiye) (*Başkan Yardımcısı*)  
Prof. Dr. Selçuk URAL / Kafkas Üniversitesi (Türkiye)  
Prof. Dr. Murat TAŞDAN / Kafkas Üniversitesi (Türkiye)  
Prof. Dr. Halil İbrahim KAYA / Kafkas Üniversitesi (Türkiye)

- Prof. Dr. Hasan YERKAZAN / Amasya Üniversitesi (Türkiye)  
 Prof. Dr. Mehmet YÜCE / Uludağ Üniversitesi (Türkiye)  
 Doç. Dr. Halil ÇETİN / Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi (Kazakistan)  
 Doç. Dr. Ahmet EKİNCİ / Kafkas Üniversitesi (Türkiye)  
 Doç. Dr. Elnur MUSTAFAYEV / AMEA Şarkşünaslık Enstitüsü (Azerbaycan)  
 Doç. Dr. Ayten AHMEDOVA / Gence Devlet Üniversitesi (Azerbaycan)  
 Doç. Dr. Hatıra YUSİFOVA / AMEA Yazmalar Enstitüsü, Hazar Üniversitesi (Azerbaycan)  
 Doç. Dr. Ali Asqarhon KOSİMOV / Uluslararası Buhara Üniversitesi (Özbekistan)  
 Doç. Dr. Anar QAFAROV (Azerbaycan İlahiyat Enstitüsü / Azerbaycan)  
 Dr. Öğr. Üyesi İlhan ALTAŞ / Kafkas Üniversitesi (Türkiye)  
 Dr. Öğr. Üyesi Mahmud CÜNEYT / Kafkas Üniversitesi (Türkiye)  
 Dr. Öğr. Üyesi Yalçın YUNUS / Kafkas Üniversitesi (Türkiye)  
 Dr. Feride SEYİDOVA/ Hazar Üniversitesi (Azerbaycan)  
 Dr. Nesrin YILDIRIM (Bağımsız Araştırmacı/Türkiye)  
 Alövset ALİYEV / Hazar Üniversitesi (Azerbaycan)  
 Öğr. Gör. Önder SAKAL / Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi (Türkiye)  
 Arş. Gör. Bedriye Mehtap TOSYALI / Kafkas Üniversitesi (Türkiye)

### SEMPOZYUM BİLİM KURULU

- Prof. Dr. Tahire MEMMED (AMEA Nizami Gencevi adına Edebiyat Enstitüsü / Azerbaycan)  
 Prof. Dr. Tazegül Demir ATALAY (Kafkas Üniversitesi / Türkiye)  
 Prof. Dr. Gülcahan ORDA (Muhtar Avezov adına Edebiyat ve Sanat Enstitüsü / Kazakistan)  
 Prof. Dr. Mehmet Emin BARS (Bingöl Üniversitesi / Türkiye)  
 Prof. Dr. Dilafruz BARATOVA (Uluslararası Buhara Üniversitesi / Özbekistan)  
 Prof. Dr. Özkan DAŞDEMİR (Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi / Türkiye)  
 Prof. Dr. Tofiq MELİKLİ (Türk Dil Kurumu Şeref Üyesi/ Azerbaycan)  
 Prof. Dr. Metin İZETİ (Tetovo Üniversitesi / Kuzey Makedonya)  
 Prof. Dr. Cafer ÖZDEMİR (Samsun Üniversitesi / Türkiye)  
 Prof. Dr. Velin BELEV (Yeni Bulgaristan Üniversitesi / Bulgaristan)  
 Prof. Dr. Mahmut SARIKAYA (Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi / Türkiye)  
 Prof. Dr. Tacida Hafız ZUBÇEVIÇ (Pristine Üniversitesi / Kosova)  
 Prof. Dr. Fırat PÜRTAŞ (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi / Türkiye)  
 Prof. Dr. Bedirhan AHMEDOV (AMEA Nizami Gencevi adına Edebiyat Enstitüsü / Azerbaycan)  
 Prof. Dr. Ahmet GÜNŞEN (Trakya Üniversitesi / Türkiye)  
 Prof. Dr. Nimetullah HAFIZ (BALTAM / Kosova)  
 Prof. Dr. Bülent BAYRAM (Türk Akademisi / Türkiye)  
 Prof. Dr. Edina SOLAK (Zenitsa Üniversitesi / Bosna-Hersek)  
 Prof. Dr. Cemile Kınacı BARAN (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi / Türkiye)  
 Prof. Dr. Turusbek MARAZIKOV (Yusuf Has Hacib adına Kırgız Milli Üniversitesi / Kırgızistan)  
 Prof. Dr. Ghadir GOLKARIAN (Yakın Doğu Üniversitesi/ Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti)

- Ramazan KORKMAZ (Kafkas Üniversiteler Birliği / Türkiye)  
Prof. Dr. İbrahim MARAŞ (Ankara Üniversitesi / Türkiye)  
Prof. Dr. Olga ZHILINA (Thammasat Üniversitesi / Tayland)  
Prof. Dr. Oğuzhan DURMUŞ (Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi / Türkiye)  
Prof. Dr. Sieglinde HARTMANN (Würzburg Üniversitesi / Almanya)  
Prof. Dr. Fatih KİRİŞÇİOĞLU (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi / Türkiye)  
Prof. Dr. Suprun Vasiliy IVANOVICH (Volgograd Devlet Sosyal ve Pedagojik Üniversitesi / Rusya)  
Prof. Dr. Sinan GÜZEL (İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi / Türkiye)  
Prof. Dr. Fatih SAKALLI (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi / Türkiye)  
Prof. Dr. Akhlaq AHEN (Cevahir Lal Nehru Üniversitesi / Hindistan)  
Prof. Dr. Ali KUMAIL (İslamabad Üniversitesi / Pakistan)  
Prof. Dr. Seyfeddin RZASOY (AMEA Folklor Enstitüsü / Azerbaycan)  
Prof. Dr. Rashida CHIC (Sosyal Bilimler Yüksek Araştırmalar Okulu / Fransa)  
Prof. Dr. Zaim KHANCHELOU (Ulusal Tarihöncesi, Antropoloji ve Tarih Araştırmaları Merkezi / Cezayir)  
Prof. Dr. Fuzuli BAYAT (AMEA Folklor Enstitüsü / Azerbaycan)  
Prof. Dr. Efzeleddin ASKEROV (AMEA Folklor Enstitüsü / Azerbaycan)  
Prof. Dr. Almaz HÜSEYNOVA (AMEA Folklor Enstitüsü / Azerbaycan)  
Prof. Dr. Ramazan GAFAROV (AMEA Folklor Enstitüsü / Azerbaycan)  
Doç. Dr. Nurlana MUSTAFAYEVA (Bakü Slayyan Üniversitesi / Azerbaycan)  
Doç. Dr. Aida BABUTCU (Erciyes Üniversitesi / Türkiye)  
Doç. Dr. Mehman HASANLI (AMEA Nizami Gencevi adına Edebiyat Enstitüsü / Azerbaycan)  
Doç. Dr. Hikmet QULİYEV (AMEA Folklor Enstitüsü / Azerbaycan)  
Doç. Dr. Cihat ÜSTÜN (Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi / Türkiye)  
Doç. Dr. Dinçer ATAY (Kafkas Üniversitesi / Türkiye)  
Doç. Dr. Alpay İĞCİ (Balkan Üniversitesi / Kuzey Makedonya)  
Doç. Dr. Halil ÇETİN (Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi / Kazakistan)  
Doç. Dr. Muhammed Alparslan KARTAL (Kafkas Üniversitesi / Türkiye)  
Doç. Dr. Murat SARIGÜL (Kafkas Üniversitesi / Türkiye)  
Doç. Dr. Meleyke MEMMEDOVA (AMEA Folklor Enstitüsü / Azerbaycan)  
Doç. Dr. Elnur MUSTAFAYEV (AMEA Z. Bünyadov adına Şarkşünaslık Enstitüsü / Azerbaycan)  
Doç. Dr. Elnure AZİZOVA (Azerbaycan İlahiyat Enstitüsü / Azerbaycan)  
Doç. Dr. Pervin KERİMZADE / Azerbaycan Gence Devlet Üniversitesi (Azerbaycan)  
Doç. Dr. Ayten AHMEDOVA (Gence Devlet Üniversitesi / Azerbaycan)  
Doç. Dr. Anar GAFAROV (Azerbaycan İlahiyat Enstitüsü / Azerbaycan)  
Doç. Dr. Ahmet NİYAZOV (Azerbaycan İlahiyat Enstitüsü / Azerbaycan)  
Doç. Dr. Atıf AKGÜN (BALTED / Türkiye)  
Doç. Dr. Serdan KERVAN (Prizren Üniversitesi / Kosova)  
Doç. Dr. Hatıra YUSİFOVA (AMEA Elyazmalar Enstitüsü / Azerbaycan)  
Doç. Dr. Aynur HACIQƏDİRLİ (AMEA Elyazmalar Enstitüsü / Azerbaycan)

- Doç. Dr. Aygöl HACIYEVA (AMEA Elyazmalar Enstitüsü / Azerbaycan)  
 Doç. Dr. Lamiye REHİMOVA (AMEA Elyazmalar Enstitüsü / Azerbaycan)  
 Doç. Dr. Akbar NURMATOV (Gazetecilik ve Kitle İletişimi Üniversitesi / Özbekistan)  
 Doç. Dr. Senkevich Tatyana VASIL'YEVNA (Brest Devlet Üniversitesi / Belarus)  
 Doç. Dr. Atif İSLAMZADE (AMEA Folklor İnstitutu/Azərbaycan)  
 Doç. Dr. Sekine QAYBALIYEVA (AMEA Folklor Enstitüsü/ Azerbaycan)  
 Dr. Kadir SEFEROV (Azerbaycan İlahiyat Enstitüsü / Azerbaycan)  
 Dr. Amir KAHAYEV (Azerbaycan İlahiyat Enstitüsü / Azerbaycan)  
 Dr. Gozal MATYOKUBOVA (Gazetecilik ve Kitle İletişimi Üniversitesi / Özbekistan)  
 Dr. Yerkanat KHUATBEKULY (Muhtar Avezov adına Edebiyat ve Sanat Enstitüsü / Kazakistan)  
 Dr. Ali Asgarhon KOSİMOV (Uluslararası Buhara Üniversitesi / Özbekistan)  
 Dr. Könül EYVAZOVA (Bakü Devlet Üniversitesi / Azerbaycan)  
 Dr. Sardarkhon CİHANGİROV (Mirza Uluğbey Özbekistan Ulusal Üniversitesi/ Özbekistan)  
 Dr. Feride SEYİDOVA (Hazar Üniversitesi / Azerbaycan)  
 Dr. Sevinc BAYRAMOVA (AMEA Elyazmalar Enstitüsü / Azerbaycan)

**29 Nisan 2026**

**AÇILIŞ**

**KAYIT 13:00-13:30**

**AÇILIŞ 13:30-15:00**

### **AÇILIŞ KONUŞMALARI**

- ◆ **Prof. Dr. Hamlet İSAHANLI** (Hazar Üniversitesi Kurucusu ve Mütevelli Heyet Başkanı / Azerbaycan)
- ◆ **Dr. Raziye İSAYEVA** (Hazar Üniversitesi Rektörü / Azerbaycan)
- ◆ **Doç. Dr. Muhammed Alparslan KARTAL** (Sempozyum Düzenleme Kurulu Başkanı, Kafkas Üniversitesi / Türkiye)
- ◆ **Prof. Dr. Tofiq MELİKLİ** (Türk Dil Kurumu Onur Üyesi/ Azerbaycan)
- ◆ **Prof. Dr. Mitat DURMUŞ** (Kafkas Üniversitesi/ Türkiye)
- ◆ **Doç. Dr. Mehman HASANLI** (AMEA Edebiyat Enstitüsü)
- ◆ **Prof. Dr. Hasan YERKAZAN** (Amasya Üniversitesi /Türkiye)
- ◆ **Dr. Serdarhan CİHANGİR** (Mirza Uluğbey Özbekistan Ulusal Üniversitesi/Özbekistan)

## YÜZ YÜZE OTURUMLAR

29 Nisan 2026

Saat: 15:00-16:30 (Az.)

### OTURUM 1: DİLBİLİMİ

*Oturum Başkanları: Doç. Dr. Nurlana MUSTAFAYEVA,  
Doç. Dr. Aytən ƏHMƏDOVA*

**1. Doç. Dr. Nurlana MUSTAFAYEVA**  
(Bakı Slavyan Universiteti/Azərbaycan)

*Balkanlarda Türk Dili: Tarixi Dərinlik, Mədəni Diplomatiya və Türk Dünyası Üçün Strateji Əhəmiyyət*

**2. Doç. Dr. Aytən ƏHMƏDOVA** (Gəncə Dövlət Universiteti/Azərbaycan)

*Məhəmməd Füzulinin Qəzəllərində Semantik Mənası Olmayan Sözlərin Üslubi Xüsusiyyəti*

**3. Doç. Dr. Aynur PAŞAYEVA** (AMEA Dilçilik İnstitutu/Azərbaycan)

*Töhfəyi-Hüsam” Lüğətində Dil-Mədəniyyət Əlaqəsinin Leksikografik Təzahürləri*

**4. Doç. Dr. İnci QASIMLI** (AMEA Şərqşünaslıq İnstitutu/Azərbaycan)

*Türk Dilləri Arasında Ortaq Terminologiyanın Yaradılma Prinsipi*

**5. Doç. Dr. Aybəniz RƏHİMOVA** (AMEA Əlyazmalar İnstitutu/Azərbaycan)

*Dini-Qəhrəmanlıq Dastanlarının Dil-Üslub Xüsusiyyətləri*

**6. Dr. Fatma HÜSEYNOVA** (Bakı Slavyan Universiteti/Azərbaycan)

*“Sözlərin Səfəri: Balkan Türk Ləhcələrində Ortaq Terminologiya”*

**7. Vusal MAMMADZADA** (Baku State University/Azərbaycan)

*Transformation of Turkic Languages on Digital Communication Platforms: The Case of Azerbaijani and Turkish (Dijital İletişim Platformlarında Türk Dillərinin Dönüşümü: Azərbaycan Türkçəsi və Türkiyə Türkçəsi Örneği)*

**8. Böyükxanım ƏSGƏROVA** (AMEA Dilçilik İnstitutu/Azərbaycan)

*Tövrətin “Yaradılış” Kitabındakı Müqəddəs Adlar Türk Dillərində*

**9. Sabirə BAYRAMOVA** (Gəncə Dövlət Universiteti/Azərbaycan)

*“Türk Əlifbası” Dərsləri*

29 Nisan 2026

Saat: 15:00-16:30 (Az.)

### OTURUM 2: DİLBİLİMİ

*Oturum Başkanları: Doç. Dr. Atif İSLAMZADƏ,  
Doç. Dr. Şəlalə Ana HÜMMƏTLİ*

**1. Doç. Dr. Atif İSLAMZADƏ** (AMEA Folklor İnstitutu/Azərbaycan)

*Rəşidəddin Oğuznaməsində Azərbaycan Toponiminin Türk Mənşəyi*

**2. Doç. Dr. Elvüsəl MƏMMƏDOV** (AMEA Şərqşünaslıq İnstitutu/Azərbaycan)

*Ərəb Dilindən Yeni Sözləmələrdə Ənənəvi Transliterasiya və Orfoqrafiya Qaydalarının Pozulması Haqqında*

**3. Doç. Dr. Şəlalə Ana HÜMMƏTLİ** (AMEA Dilçilik İnstitutu/Azərbaycan)

*Salman Mümtazın “Ədəbi Lüğət”ində Qədim Türk Sözləri və “Mümtaz” Misalları*

**4. Doç. Dr. Aysel ƏHMƏDOVA** (AMEA Dilçilik İnstitutu/Azərbaycan)

*Tibet Dilindən Tərcümə Olunmuş Qədim Uyğur Abidələrində Sanskrit Sözləri*

**5. Dr. Adilə NƏZƏROVA** (Azərbaycan Respublikası Təhsil İnstitutu/Azərbaycan)

*Azərbaycan və Türkiyə Türkcəsində Elmi Terminlərin Müqayisəli Təhlili*

**6. Nərgiz HACIYEVA** (AMEA Dilçilik İnstitutu/Azərbaycan)

*Ərzurumlu İbrahim Haqqının "Mərifətnamə" Əsərində Komparativ Frazologizmlər*

**7. Gülnisə SƏMƏDOVA** (AMEA Şərqşünaslıq İnstitutu/Azərbaycan)

*Oğuz Qrupu Türk Dillərində Yalançı Ekvivalent Feillər*

**8. Fatimə FƏTULLAYEVA** (AMEA Dilçilik İnstitutu/Azərbaycan)

*Yeni Yol" Qəzetində Dərc Olunan Əlifba Mövzulu Məruzələrin Təhlili (Jirkov Lev İvanoviç, Məmməd zadə, Alimcan Şərəf)*

**9. Aynur SAYDOVA** (AMEA Dilçilik İnstitutu/Azərbaycan)

*"Kodeks Kumanikus" Əsərində "Tanrı Sevgisi" Mətninin Linqvotekstoloji Təhlili*

**29 Nisan 2026**

**Saat: 15:00-16:30 (Az.)**

### **OTURUM 3: EDEBİYAT**

**Oturum Başkanları: Prof. Dr. Mitat DURMUŞ,  
Doç. Dr. Meleyke MEMMEDOVA**

**1. Prof. Dr. Mitat DURMUŞ** (Kafkas Üniversitesi/ Türkiye)

*Hocalı Soykırımının 25. Yılı Dolayısıyla Yazılan Şiirler Bağlamında Türk Dünyasında Duygudaşlığın Sanatsal Plandaki Görünümü*

**2. Doç. Dr. Meleyke MEMMEDOVA** (AMEA Folklor Enstitüsü/Azərbaycan)

*Ölüm Ritüellerində Kültürel Aktarım*

**3. Doç. Dr. Sadakat ABBASOVA** (Lenkeran Devlet Üniversitesi/Azərbaycan)

*Türk Dünyasının Tarihsel ve Kültürel Kodlarının Avrupa Edebiyatındaki Yansımaları*

**4. Doç. Dr. Elnarə ƏMİRLİ** (AMEA Folklor İnstitutu/Azərbaycan)

*Azərbaycan Epik Folklorunda Göyün Yerdən Uzaqlaşması Haqqında Təsəvvürlər (Digər Türk Xalqlarının Nümunələri ilə Birlikdə)*

**5. Doç. Dr. Hüsniyyə ÇOBANOVA** (Milli Müdafiə Universiteti/Azərbaycan)

*Klassikadan Müasirliyə: Səməd Vurğun Yaradıcılığının Əxlaqi və Fəlsəfi Qatları*

**6. Doç. Dr. Asif HACIYEV (ŞİRVANELLİ)** (Azərbaycan Respublikası Təhsil İnstitutu/Azərbaycan)

*"Kitabi-Oğuznaməyi-Türki" Əlyazması Oğuz Türklərinin Ortaq Folklor Abidəsi Kimi*

**7. Doç. Dr. Bəsirə ƏZİZƏLİYEVƏ** (AMEA Ədəbiyyat İnstitutu/Azərbaycan)

*Urdu Ədəbiyyatında Türk Ədəbi Mirasının İzləri*

**8. Doç. Dr. Rübabə ŞİRİNOVA** (AMEA Əlyazmalar İnstitutu/Azərbaycan)

*XIII Əsr Abidəsi və Onun Tərcümələri*

**9. Doç. Dr. Elçin QALİBOĞLU** (AMEA Folklor İnstitutu/Azərbaycan)

*Duxa Qoca Oğlu Dəli Domrul Boyunda Ohum-Ölüm Təzadının Mifoloji Çalarları*

**10. Səyyar BAYAT (MƏMMƏDOV)** (Naxçıvan Muxtar Respublikası Mədəniyyət Nazirliyi, Cəmişid Naxçıvanski Muzeyi /Azərbaycan)

*Əzəli Yurduumuzun Söz Yaddaşı*

**11. Nuranə ÇƏLƏBİYEVA** (AMEA Əlyazmalar İnstitutu/Azərbaycan)

*Yəhya Çələbi bin Emin Həmzə Nurəddin (Leyszadə Emin Kösəsi)*

**29 Nisan 2026**

**Saat: 15:00-16:30 (Az.)**

**OTURUM 4: EDEBİYAT**

**Oturum Başkanları: Prof. Dr. Hasan YERKAZAN,  
Doç. Dr. Əsmət xanım MƏMMƏDOVA**

**1. Prof. Dr. Hasan YERKAZAN** (Amasya Üniversitesi)

*Türk Dünyası Çocuk Edebiyatında Hadis Temelli Değerler Eğitimi: Yenilikçi Model Öneriler ve Pedagogik Stratejiler*

**2. Doç. Dr. Əsmət xanım MƏMMƏDOVA** (Bakı Dövlət Universiteti/Azərbaycan)

*Nizami Gəncəvi və Şeyx Fəridəddin Əttar Yaradıcılığında Ortaq Dəyərlər (N. Məmmədlinin “Şeyx Fəridəddin Əttar və Azərbaycan Ədəbiyyatı” Əsəri Əsasında)*

**3. Doç. Dr. Mehman HƏSƏNLİ** (AMEA Ədəbiyyat İnstitutu/Azərbaycan)

*Adil Yaqubovun “Uluqbəyin Xəzinəsi” Romanında Elm Və Fanatizmin Diskursiv Qarşılıqlıması*

**4. Doç. Dr. Afaq ƏLİYEVƏ** (AMEA Əlyazmalar İnstitutu/Azərbaycan)

*Əbdürrəhim Bəy Haqverdiyevin Gizli İmzaları*

**5. Doç. Dr. Könül HACIYEVƏ** (Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası/Azərbaycan)

*Məhəmməd Hüseyn Şəhriyarın “Türkün Dili” Şeirində Türklük Qavramı*

**6. Doç. Dr. Əmmar ABBASOV** (AMEA Şərqşünaslıq İnstitutu/Azərbaycan)

*Türkdilli Ədəbiyyatda Xaqaninin Yeri*

**7. Doç. Dr. Alimuxtar Hasan MUKHTAROV** (ANAS, Ganja Branch/Azərbaycan)

*Nizami Ganjavi's “Khamsa” is a Shared Spiritual Monument of the Turkic Peoples*

**8. Dr. Arzu DADAŞOVA** (AMEA Şərqşünaslıq İnstitutu/Azərbaycan)

*Türk Mədəniyyətində Milli-Mənəvi Dəyərlər Tarixi Romanlarda Təcəssümü*

**9. Nicabət İSLAMOVA** (AMEA Əlyazmalar İnstitutu/Azərbaycan)

*“Nadir Şah Əfşar” Hacı Şeyx Həsən Molla İmamqulu Oğlu Mollazadə Gəncəvinin “Zübdə-təvətix” Əsərində*

**10. Təranə ABDULLAYEVƏ** (AMEA Şəki Regional Elmi Mərkəzi - Ədəbiyyat İnstitutu/Azərbaycan)

*1979-cu İl Azərbaycan SSR və Özbəkistan SSR Ədəbiyyat və İncəsənəti Günlərinin Regional Mətbuatda Təqdimatı (Zaqatala “Qırmızı Bayraq” Qəzeti Əsasında)*

**11. Rəxşanə BABAZADƏ** (AMEA Dilçilik İnstitutu/Azərbaycan)

*Mustafa Zəririn “Yüz Hədis və Yüz Hekayə” Əsərində Didaktik Üslub*

29 Nisan 2026

Saat: 15:00-16:30 (Az.)

### OTURUM 5: EDEBİYAT

*Oturum Başkanları: Prof. Dr. Almaz HƏSƏNQIZI,  
Doç. Dr. Xatirə YUSİFOVA*

**1. Prof. Dr. Almaz HƏSƏNQIZI** (AMEA Folklor İnstitutu/Azərbaycan)

*Azərbaycan Bayatılarının Avropa Yayınları*

**2. Doç. Dr. Xatirə YUSİFOVA** (AMEA Əlyazmalar İnstitutu - Xəzər Universiteti/Azərbaycan)

*Mətbuat, İdeologiya Və Ədəbiyyat: XX Əsrin Əvvəllərində Azərbaycan Mətbuatında Osmanlı Ədəbiyyatı*

**3. Doç. Dr. Səkinə QAYBALIYEVA** (AMEA Folklor İnstitutu/Azərbaycan)

*İraq Türkman Xoyratlarının Struktur və Janr Xüsusiyyətləri (Azərbaycan Bayatıları ilə Müqayisəli Təhlili)*

**4. Doç. Dr. Xuraman Nuriyeva-HÜMMƏTOVA** (AMEA Ədəbiyyat İnstitutu/Azərbaycan)

*Məhəmməd Füzulinin "Leyli və Məcnun" Əsərində Sözüün Sirri*

**5. Dr. Xəlidə MƏMMƏDOVA** (AMEA Folklor İnstitutu/Azərbaycan)

*"Koblandı Batır", "Kitabi-Dədə Qorqud" və "Koroğlu" dastanlarında qəhrəman tipləri və epik paralellər*

**6. Dr. Şahənə ŞAHBAZOVA** (AMEA Şərqşünaslıq İnstitutu/Azərbaycan)

*İraq-Türkman Mətbuatında İbrahim Daquqinin Xidmətləri*

**7. Dr. Arzu Əhməd HACIYEVA** (AMEA Ədəbiyyat İnstitutu/Azərbaycan)

*Türk Dünyası Ədəbi Əlaqələri Kontekstində Abbas Zamanovun Yeri*

**8. Dr. Sevinc QASIMOVA** (AMEA Folklor İnstitutu/Azərbaycan)

*"Kitabi-Dədə Qorqud"un Müqəddiməsindəki Qorqud Ata Deyimlərinin Fəlsəfi Semantikasi*

**9. Dr. Maya Murad HƏSƏNLİ** (AMEA Ədəbiyyat İnstitutu/Azərbaycan)

*Yusif Balasaqunlunun "Qutadğu Bilig" Əsərində Atalar Sözləri və Şeir Nümunələri*

**10. Günay ƏLİYEVA** (AMEA Şərqşünaslıq İnstitutu/Azərbaycan)

*Əbu Osman əl-Cahizin Türklərlə Bağlı Düşüncələri*

**11. İnci MƏLİKLİ** (Bakı Dövlət Universiteti/Azərbaycan)

*Peyami Safanın "9-cu Cərrahiyyə Şöbəsi" Romanında Xəstəlik və Sevgi Qarşılıqlılığı*

**12. Sahibə MUSAYEVA** (AMEA Arxeologiya və Antropologiya İnstitutu - ADPU/Azərbaycan)

*Saxur Folklorunda İnanclar*

29 Nisan 2026

Saat: 15:00-16:30 (Az.)

### OTURUM 6: EDEBİYAT

*Oturum Başkanları: Doç. Dr. Lütviyyə ƏSGƏRZADƏ,  
Doç. Dr. Səriyyə GÜNDÖĞDÜ*

**1. Doç. Dr. Lütviyyə ƏSGƏRZADƏ** (AMEA Ədəbiyyat İnstitutu/Azərbaycan)

*Hüseyn Cavid: Milli-Mənəvi Dəyərlər və Türk Xarakteri Konsepti*

**2. Doç. Dr. Səriyyə GÜNDÖĞDÜ** (AMEA Şərqşünaslıq İnstitutu/Azərbaycan)

*Yüksəl Pazarkaya Yaradıcılığında Konkret Poeziya Konsepsiyası*

**3. Doç. Dr. Şükufə VƏLİYEVA** (AMEA Ədəbiyyat İnstitutu/Azərbaycan)

*R.U. Emerson və Xaqani Şirvani Yaradıcılığında Mənəvi Yüksəliş Konsepsiyası*

**4. Dr. Rəşad HASANOV** (Hazar Üniversitesi/Azərbaycan)

*“Kâfir Halil” və “Ana” eserlerinde ideal anne ve sevgili kız arketipleri: karşılaştırmalı analiz*

**5. Hicran ƏHMƏD** (AMEA Ədəbiyyat İnstitutu/Azərbaycan)

*Hüseyn Nihal Atsız'ın Gazeteciliğinde Milli Değerler*

**6. Vüsalə NƏBİSOY** (AMEA Şərqşünaslıq İnstitutu/Azərbaycan)

*Türk Ədəbiyyatında Modernləşmə və Ənənə Qarşındurması: Oğuz Atayın Perspektivindən Baxış*

**7. Sevdə İSMAYILOVA** (AMEA Şərqşünaslıq İnstitutu/Azərbaycan)

*Məhəmməd Füzulinin “Bəngü-Badə” Əsərində İctimai Ədalət Problemi*

**8. Jalə RÜSTƏMOVA** (AMEA Əlyazmalar İnstitutu/Azərbaycan)

*Aşıq Ədəbiyyatında “Xavərnameyi-Türki” Motivləri*

**9. Leyla PRİMOVA** (AMEA Ədəbiyyat İnstitutu/Azərbaycan)

*İndu Sundaresanın “Tac Mahal” Trilogiyasında “Etimadi-üd-Dövlə” Türbəsinin Bədii İnikası*

**10. Lalə ŞABANOVA BƏDİROVA** (AMEA Folklor İnstitutu/Azərbaycan)

*Güney Azərbaycan Uşaq Folkloru Kontekstində Mənəvi Dəyərlərin Təhlili*

**11. Samirə SƏFƏROVA** (AMEA Şərqşünaslıq İnstitutu/Azərbaycan)

*Türk Uşaq Ədəbiyyatında Milli-Mənəvi Dəyərlərinin Təbliği*

**29 Nisan 2026**

**Saat: 15:00-16:30 (Az.)**

**OTURUM 7: EDEBİYAT**

**Oturum Başkanları: Prof.Dr.Almaz Ülvi BİNNƏTOVA,  
Doç.Dr.Ruhəngiz CÜMŞÜDLÜ**

**1. Prof. Dr. Almaz Ülvi BİNNƏTOVA** (AMEA Ədəbiyyat İnstitutu/Azərbaycan)

*Türküstan Maarifçiliyinin Mətbu Zirvəsi (Mirzə Cəlal Yusifzadə və “Buxareyi Şərif” Qəzeti)*

**2. Prof. Dr. Mərziyyə NƏCƏFOVA** (AMEA Ədəbiyyat İnstitutu/Azərbaycan)

*Türkiyə və Azərbaycan Birliyi – Rəcəb Tayyib Ərdoğan və İlham Əliyev Qardaşlığı Azərbaycan Şeirində*

**3. Doç. Dr. Ruhəngiz CÜMŞÜDLÜ** (AMEA Şərqşünaslıq İnstitutu/Azərbaycan)

*Füzuli Dövrü Bağdad Ədəbi Mühiti*

**4. Doç. Dr. Eşqanə BABAYEVA** (AMEA Ədəbiyyat İnstitutu/Azərbaycan)

*N.F.Kısakürek'in Kanlı Sarık Tiyatrosunda Millî Diskurs ve Tarihse Hafızanın Rekonstruksiyonu*

**5. Doç. Dr. Aygün YUSUBOVA** (AMEA Şərqşünaslıq İnstitutu/Azərbaycan)

*Şeyx Əhmədi Gülşehrinin “Gülşənnamə” adlı Məsnəvisində “Leyli və Məcnun” Hekayəsi*

**6. Doç. Dr. Zümrüd MƏNSİMOVA** (AMEA İctimai Elmlər Bölməsi/Azərbaycan)

*Kitabi Dədə Qorqud Dastanında Əcdad Kultu Kontekstində Vətən və Müqəddəs Torpaq Konsepti*

**7. Dr. Şəhla MƏCİDOVA** (Şirvan Şəhər Məktəbi/Azərbaycan)

*Xəlil Rza Ulutürkün Poeziyasında Türkçülük İdeyalarının Tərənnümü*

**8. Afaq HACIYEVA** (AMEA Əlyazmalar İnstitutu/Azərbaycan)

*Osmanlı Türkcəsində Nəşr Olunmuş Filoloji Mənbələrin Elmi Dövriyyəyə Daxil edilməsi: “Renesansdan Etibarən Müxtəssər Avropa Ədəbiyyatı Tarixi” Əsəri Əsasında*

**9. Aytac HƏMİDOVA** (Nizami Gəncəvi adına Milli Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyi/Azərbaycan)

*Azərbaycan Ədəbiyyatı və Rüfət Əhmədzadə Yaradıcılığında*

**10. Fidan NƏSİROVA** (AMEA Şərqşünaslıq İnstitutu/Azərbaycan)

*Cənubi Azərbaycan Folklorunun Milli İdentiklik və Dil Siyasəti Kontekstində Təqdimatı: S. Behrəngi və B. Dehqaninin Materialları Əsasında*

**11. Amil ƏZİMLİ** (AMEA Folklor İnstitutu/Azərbaycan)

*Qaçaq Nəbi Dəstəsinin Qəhrəman Modeli və İdealizasiya Məsələləri*

**29 Nisan 2026**

**Saat: 15:00-16:30 (Az.)**

**OTURUM 8: TARİH VE ARKEOLOJİ**

**Oturum Başkanları: Doç. Dr. Sahibə BUDAQOVA,**

**Doç. Dr. Mikayıl MUSTAFAYEV**

**1. Doç. Dr. Sahibə BUDAQOVA** (AMEA Tarix və Etnologiya İnstitutu/Azərbaycan)

*Siyasi Hadisələrin İrəvan Əhalisinin Yerdəyişməsinə Təsiri*

**2. Doç. Dr. Mikayıl MUSTAFAYEV** (AMEA Arxeologiya və Antropologiya İnstitutu/Azərbaycan)

*Azərbaycanın Orta Əsr Karvansaraları: İslam Dövrü Arxeologiyası və Türk Memarlıq İrsi*

**3. Doç. Dr. Saida İSMAYILZADE** (Gence Devlet Üniversitesi)

*Hunlardan Bulgarlara: V-X. Yüzyıllarda Güneydoğu Avropa'da Türk Kültürünün ve Ortak Değerlerinin İzleri*

**4. Dr. Cabir MƏMMƏDOV** (AMEA Şərqşünaslıq İnstitutu/Azərbaycan)

*Türk Dünyasında "Erməni Məsələsi"nin Yaranması: Uydurmalar və Tarixi Həqiqətlər Mediada*

**5. Kamil MİRİYEV** (Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası/Azərbaycan)

*Türkiyənin Yaxın Şərq Siyasəti: Regional Təhlükəsizlik və Enerji Geosiyasəti Kontekstində*

**6. Sebuhi QULİYEV** (Bakü Devlet Üniversitesi/Azərbaycan)

*İkinci Karabağ Savaşı'nın Türk Dünyasında Siyasal Dayanışma, Stratejik İş Birliğı ve Ortak Kimlik Bilinci Üzerindeki Etkileri*

**7. Nərimən HÜSEYNOVA** (AMEA Arxeologiya və Antropologiya İnstitutu/Azərbaycan)

*Abşeron Müdafiə Sistemində Nardaran Qalasının Yeri (Şirvanşahlar Dövrü): Arxeoloji və Memarlıq Təhlili*

**29 Nisan 2026**

**Saat: 15:00-16:30 (Az.)**

**OTURUM 9: KÜLTÜR**

**Oturum Başkanları: Prof. Dr. Hamza ATEŞ, Dr. Fəridə SEYİDOVA**

**1. Prof. Dr. Hamza ATEŞ** (İstanbul Medeniyet Üniversitesi/ Türkiye)

*Değerlerin İzinde: Türk Dünyasında Ortak Yönetim ve İdari Alan Perspektifi*

**2. Doç. Dr. Lalə ƏLİYEVƏ** (AMEA Şərqşünaslıq İnstitutu/Azərbaycan)

*Mədəni İrsin Qorunması və Gələcək Nəsilə Ötürülməsi: Qloballaşma Şəraitində Strateji Yanaşmalar*

**3. Doç. Dr. Kamalə ƏLİYEVƏ** (AMEA Tarix və Etnologiya İnstitutu/Azərbaycan)

*Türk Dünyasında Ortaq Zərgərlik Motivləri: Azərbaycan Etnoqrafiyasından Örnəklər*

**4. Dr. Fəridə SEYİDOVA** (Xəzər Universiteti/Azərbaycan)

*XX. Əsrin Əvvəllərinə Aid Baş Küngüt Kənd Məktəb Müqaviləsinin (Əlyazma) Tədqiqi*

**5. Dr. Sevinc BAYRAMOVA** (AMEA Əlyazmalar İnstitutu/Azərbaycan)

*Orta Əsr Türk-İslam Alimlərinin Əlyazma İrsinin Dünya Elminin İnkişafında Rolu*

**6. Əminə MƏMMƏDOVA** (AMEA Memarlıq və İncəsənət İnstitutu/Azərbaycan)

*Ortaq Mahnılar Əsasında Azərbaycan və Kərkük Musiqi Ənənələrinin Müqayisəsi*

**7. Cahidə YAQUBOVA** (AMEA Folklor İnstitutu/Azərbaycan)

*İnanc, Məkan və Narrativ Kontekstində Əshabi-Kəhf: Mənbə Şəxslərdən Toplanmış Real Hadisələr*

**8. Fereh ALİYEVA** (Azərbaycan Devlet Rəssamlıq Akademisi /Azərbaycan)

*Türk Dünyası Kültürel Değerleri Bağlamında Azərbaycan Minyatür Sanatı*

**29 Nisan 2026**

**Saat: 15:00-16:30 (Az.)**

**OTURUM 10: DİN VE FELSEFE**

*Oturum Başkanları: Doç. Dr. Muhammed Alparslan KARTAL,*

*Doç. Dr. Anar QAFAROV*

**1. Doç. Dr. Muhammed Alparslan KARTAL** (Kafkas Üniversitesi/Türkiye)

*Horasan Erenlerinden Ebu'l-Hasan Harakani'de Civanmertlik*

**2. Doç. Dr. Anar QAFAROV** (Azərbaycan İlahiyyat İnstitutu/Azərbaycan)

*Əxlaqi-Nasiridən Adudiyə Şərhlərinə Fəlsəfi Mirasın Davamı Kimi Osmanlıda Əxlaq-Siyasət Münasibətləri*

**3. Doç. Dr. Murat SARIGÜL** (Kafkas Üniversitesi/Türkiye)

*Seyyid Nesîmî'nin Âyet İktibâsı Sanatındaki Müstesna Konumu*

**4. Doç. Dr. Gülnar Əqiq CƏFƏRZADƏ** (Nizami Gəncəvi adına Milli Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyi/Azərbaycan)

*Şeyx Əbülhəsən Xəraqaninin və Mahmud Şəbüstərinin Təsəvvüf Düşüncəsində Ortaq Məqamlar*

**5. Doç. Dr. Mehriban MÖVLAMOVA** (Azərbaycan Dillər Universiteti/Azərbaycan)

*Klassik Şərq Ədəbiyyatında Mürşid–Mürid Münasibətlərinin Fəlsəfi-Psixoloji Aspektləri*

**6. Doç. Dr. Aslan HƏBİBOV** (AMEA Şərqşünaslıq İnstitutu; Azərbaycan İlahiyyat İnstitutu/Azərbaycan)

*Səmərqənd Təfsir Ənənəsi (IX–X əsrlər)*

**7. Dr. Serdarhan CİHANGİR** (Mirza Ulugbey Özbekistan Ulusal Üniversitesi/Özbekistan)

*Ebu'l-Hasan Harakânî'nin Yesevî Yoluna Etkisi*

**8. Dr. Qadir SƏFƏROV** (AMEA Şərqşünaslıq İnstitutu/Azərbaycan)

*Ənasir-i Ərbəa (Dörd ünsür): Türk Təsəvvüf ənənəsində Təbiət Elementlərinin Dəyərlərə Çevrilməsi*

**9. Dr. Dürdanə CƏFƏRLİ** (AMEA Şərqşünaslıq İnstitutu/Azərbaycan)

*Müasir İslam Dünyasında Qurançılıq: Sosial-Siyasi Aspektləri*

**10. Fəxrəndə İBRAHİMOVA** (AMEA Şərqşünaslıq İnstitutu/Azərbaycan)

*Nəsrəddin Tusinin “Əxlaqi-Nasirî” Əsərində Xoşbəxtlik Anlayışı: Mədəni və Əxlaqi Dəyərlər Kontekstində*

**11. Sevdə MURADOVA** (AMEA Əlyazmalar İnstitutu/Azərbaycan)

*Əbül-Qasım Əz-Zəhravi və Onun “Kitab ət-Təsrif” Əsəri*

29 Nisan 2026

Saat: 15:00-16:30 (Az.)

**OTURUM 11: SOSYOLOJİ, ENTEGRASYON, MİLLİ KİMLİK****Oturum Başkanları: Prof. Dr. Halil İbrahim KAYA,  
Doç. Dr. Elnur MUSTAFAYEV****1. Prof. Dr. Halil İbrahim KAYA** (Kafkas Üniversitesi/ Türkiye)*Türk Dünyasının Günümüzde İnsan Yetiştirme Anlayışı (Türkiye Örneği)***2. Doç. Dr. Elnur MUSTAFAYEV** (AMEA Z. Bünyadov adına Şərqşünaslıq İnstitutu/Azərbaycan)*Qərbi Azərbaycan Epiqrafik Abidələrində Azərbaycan Kimliyi Məsələsi***3. Doç. Dr. Leyla MƏLİKOVA** (AMEA Şərqşünaslıq İnstitutu/Azərbaycan)*XIX Əsrin – XX Əsrin Əvvəli Azərbaycan Maarifçiləri Nümunəsində Türk Dünyasında Mədəni İntegrasiya və Kimlik Axtarışlarına Dair***4. Doç. Dr. Afaq PİRİYEVA** (Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti/Azərbaycan)*Siyasi və Diplomatik Münasibətlərin İnkişaf Etdirilməsi***5. Doç. Dr. Zöhrə ƏLİYEVƏ** (AMEA Fəlsəfə və Sosiologiya İnstitutu/Azərbaycan)*Orta Asiyada bilik, etika və modernləşmə proseslərində rolu Bakı və Anadoludan yüksələn işıq: Azərbaycan və Türkiyə diasporlarının Orta Asiyada bilik, etika və modernləşmə proseslərində rolu***6. Doç. Dr. Məmmədali BABƏSLİ** (AMEA Şərqşünaslıq İnstitutu/Azərbaycan)*Türk Törəsi Türk Sivilizasiyasının Normativ Əsası Kimi: Milli Kimlik Paradıqması Kontekstində Təhlil***7. Dr. Fatma QƏNİYEVƏ** (Milli Azərbaycan Tarixi Muzeyi/Azərbaycan)*Azərbaycanda Mədəni Kimliyin Qorunması Qloballaşma Kontekstində***8. Dr. Həmidə ƏHMƏDOVA** (Bakı Dövlət Universiteti/Azərbaycan)*Türk Dövlətləri Təşkilatı və Türk Dünyasında Regional İntegrasiya Proseslərinin Geosiyasi Əhəmiyyəti***9. Ramide ABBASOVA** (AMEA Əlyazmalar İnstitutu/Azərbaycan)*Türk Kimliyinin Tarihəti Yeri***ÇEVİRİM İÇİ OTURUMLAR**

29 Nisan 2026

Saat: 14:00-15:00 (Az.)/ 13:00-14:00 (Tr.)/ 15:00-16:00 (Öz.)/  
16:00-17:00 (Krg.)/ 15:00-16:00 (Kz.Astana); 16:00-17:00 (Kz)**OTURUM 1: DİL VE EDEBİYAT****Oturum Başkanı: Prof. Dr. Tahirə MƏMMƏD****1. Prof. Dr. Tahirə MƏMMƏD** (AMEA Ədəbiyyat İnstitutu/ Azərbaycan)*Atalar-Oğullar Ədəbi Modelində Dinamika və Transformasiya***2. Prof. Dr. Parvana BAYRAM və Fadime ÖZEN** (Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi/ Türkiye)*16. Yüzyıl Tezkire Yazarlarının Gözünden Bâkî: Sosyal Çevresi, Edebî Kimliği ve Sanatı***3. Doç. Dr. Murat VANLI** (Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi/Türkiye)*Ana Hatlarıyla Klasik Türk Şiirinde Vurgulanan Ahlakî Temalar***4. Doç. Dr. Yaşar Fatih AKBAS** (Kafkas Üniversitesi/Türkiye)*Araplara Türkçe Öğretmek İçin Yazılan Eserlerde Yöntem*

**5. Doç. Dr. Mehriban ESEDULLASOY** (Nahçıvan Devlet Üniversitesi/Azərbaycan)

*Küreselleşme Bağlamında Türk Dilinin Korunması ve Geliştirilmesi Sorunları*

**6. Doç. Dr. Salimaxan EŞONOVA** (Özbekistan Bilimler Akademisi/Özbekistan)

*19. Yüzyıl Hokand Şairi Jahon Atin Uvaisi'nin Yaratıcı Mirası: Betimleme, Yorumlama ve Edebi Etki*

**7. Dr. Öğr. Üyesi Adem KESER** (Kafkas Üniversitesi/Türkiye)

*Arap ve Türk Şiirinde Ortak Ahlakî Değerler: Klasik Metinler Üzerine Bir İnceleme*

## OTURUM 2: DİL VE EDEBİYAT

*Oturum Başkanı: Doç. Dr. Halil ÇETİN*

**1. Prof. Dr. Emine ÖZTÜRK** (Kafkas Üniversitesi/ Türkiye)

*Yunus Emre'nin Türkçeye ve Türk Kültürüne Katkıları*

**2. Prof. Dr. Güzeliye GİLAZOVA** (Kazan Devlet Kültür Enstitüsü/Tataristan)

*Мотивы Наречения Именем В Народных Верованиях И Эпохах Тюркских Народов (На Материале Татарских И Азербайджанских Эпосов) (Türk Halklarının Halk İnanışlarında ve Destanlarında Ad Verme Motivleri (Tatar ve Azerbaycan Destanları Örneğinde))*

**3. Prof. Dr. Malika Tleubergenovna DJUMAMURATOVA**

(Karakalpak Devlet Üniversitesi/ Özbekistan, Karakalpakistan)

*Şiir, Türk Dünyasının Manevi Değerlerinin Koruyucusu Olarak: Tleubergen Jumamuratov'un Eserlerinin Felsefi Yorumu*

**4. Doç. Dr. Halil ÇETİN** (Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi/Kazakistan)

*Kazak Düğünlerinde “Kız Uzatu” (Kız Uğurlama) Geleneği ve Ritüelleri*

**5. Doç. Dr. Mirgül TEKEŞOVA** (Kırgız Milli Üniversitesi/Kırgızistan)

*C. Aytmatov Eserlerinde Kırgız Kültürü ve Milli Değerleri*

**6. Doç. Dr. Aytən CƏFƏROVA** (AMEA Naxçıvan bölməsi/ Azərbaycan)

*Azərbaycan Folklorundan Örneklerde Renklerin Sembolik-Semantik Açıklaması*

**7. Doç. Dr. Gulnoz SATTOROVA** (Özbekistan Bilimler Akademisi/Özbekistan)

*Yeni Dönem Özbek Hikâyeciliğinde Tür Modifikasyonu*

**8. Dr. Gülnar YUNUSOVA** (AMEA Ədəbiyyat İnstitutu/Azərbaycan)

*Azərbaycan və Yapon Ədəbiyyatında Ənənə və Modernlik Dialektikası (İsmayıl Şıxlının “Dəli Kür” və Yukio Mişimanın “Qızıl Məbəd” Əsərləri Əsasında)*

## OTURUM 3: DİN VE FELSEFE

*Oturum Başkanı: Prof. Dr. Ahmet YILDIRIM*

**1. Prof. Dr. Ahmet YILDIRIM** (Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi/Türkiye)

*Türkistan'da Referans ve Rehber Bir Şahsiyet Olarak Hoca Ahmed Yesevî*

**2. Doç. Dr. Khairil Husaini BIN JAMIL** (International Islamic University/Malaysia)

*Traces of Prophetic Knowledge: Hadith Transmission, Understanding, and Civilisational Function in the Turkic and Malay Worlds (Peygamberlik Bilgisinin İzleri: Türk ve Malay Dünyalarında Hadis Rivayeti, Anlaşılması ve Medeniyet İşlevi)*

**3. Doç. Dr. Hocine BOUBİDİ** (University of Constantine2 Abdelhamid Mehri/Cezayir)

*Cezayir'in Osmanlı Devleti'ne İlhakı: Barbaros Kardeşlerin Tarihinin Sömürgeci Tahriften Cezayirli Perspektifte Yeniden Değerlendirilmesine*

**4. Dr. Öğretim Üyesi Fatma Sağlam DEMİRKAN** (Kafkas Üniversitesi/Türkiye)*Mutluluk Erdemi Üzerine Nitel Bir Araştırma: Kutadgu Bilig Örneği***5. Dr. Öğr. Üyesi Zehra ORUK AKMAN** (Muş Alparslan Üniversitesi/Türkiye)*Türkçe Mantık Geleneğinde Klasik ve Modernin Kesişimi: Miyâr-ı Sedat ve Mîzânü'l-Ukûl Ekseninde Tasavvurlar Bahsi***6. Esmâ FENER** (Kafkas Üniversitesi/Türkiye)*Türk Dünyasında Kaderle ilgili Ortak Atasözlerinde Ayet ve Hadis Etkisi***OTURUM 4: KÜLTÜR VE TARİH***Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Berrin SARITUNÇ***1. Prof. Dr. Sureyo Ubaydullaevna KARİMOVA** (Özbekistan Bilimler Akademisi/Özbekistan)*Abu Rayhan Beruni ve Doğa Bilimleri***2. Dr. Öğr. Üyesi Berrin SARITUNÇ** (Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi/Türkiye)*Türk Dünyasında Bahar Ritüellerinin Sembolik ve İşlevsel Boyutları: Marteniçka ve Nevruz Örneği***3. Dr. Nesrin YILDIRIM** (Bağımsız Araştırmacı/Türkiye)*Sınırları Aşan Kültüre: UNESCO Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi Bağlamında Türk Dünyasının Ortak Mirası***4. Dr. Maşhuraxon DARMONOVA** (Kültürbilim ve Somut Olmayan Kültürel Miras Araştırma Enstitüsü/Özbekistan)*Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması ve Tanıtılmasında Kadınların Rolü***5. Dr. Öğr. Üyesi Gülcan KIZILOZEN** (İnönü Üniversitesi/Türkiye)*“Alpanlar Başını Kazan Bey”in Kültür Tarihimizdeki Yeri***6. Arş. Gör. Bedriye Mehtap TOSYALI** (Kafkas Üniversitesi/Türkiye)*Yahudi Diaspora'sının Kafkasya'ya Uzanan Tarihsel Süreci: Azerbaycan Örneği***7. Ayberk Sinan ÖZEL** (Marmara Üniversitesi/Türkiye)*Türk Kültüründe Ayı ve Kuman-Kıpçak Kurganında Bulunan Ayı Figürlü Heykelcik Üzerine Bir Tespit***OTURUM 5: TARİH***Oturum Başkanı: Prof. Dr. Selçuk URAL***1. Prof. Dr. Selçuk URAL ve Doç. Dr. Nesrin HANGÜL** (Kafkas Üniversitesi/Türkiye)*Bakü Katliamı'nın Dünyada ve Türkiye'de Yankıları***2. Prof. Dr. Cavid QASIMOV, Servet HEKİMOĞLU ve Nazan AKBULUT***(Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi/Türkiye)**General Dmitriy Nikolayeviç Logofet'in Akademik Çalışmaları Işığında Türküstan***3. Dr. Öğretim Üyesi Nural SAVCI SÜRMELİ** (Kafkas Üniversitesi/Türkiye)*Kimliğin ve Geleneğin Devamının Modernite ile Birlikte Yaşadığı Ülke Türkmenistan***4. Tufan ALTUNÖZ** (Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi/Türkiye)*Kafkasya Araştırmalarına Adanan Ömür: Sefer Ersin Berzeg***5. Faruk TORUNOĞLU** (Kafkas Üniversitesi/Türkiye)*Türk Dünyasının Ortak Belleği: Dede Korkut Mirası Çatısı Altında Coğrafi Süreklilik, Tarih Anlatımı ve Âşıklık Geleneği***6. Zəhra QƏNİYEVƏ** (AMEA Əlyazmalar İnstitutu/Azərbaycan)*XVI–XVII Əsrlərdə Səfəvi Cəmiyyətində Qadınların İctimai və Mədəni Rolünün Tədqiqi*

## İÇİNDEKİLER

|                                                                                                                                       |     |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| <b>ÖNSÖZ</b> .....                                                                                                                    | 44  |
| <b>TAM BİLDİRİLER</b> .....                                                                                                           | 47  |
| TÜRKİSTAN'DA REFERANS VE REHBER BİR ŞAHSİYET OLARAK HOCA<br>AHMED YESEVÎ .....                                                        | 48  |
| <i>Prof. Dr. Ahmet YILDIRIM</i>                                                                                                       |     |
| GENERAL DMİTRİY NİKOLAYEViÇ LOGOFET'İN AKADEMİK ÇALIŞMALARI<br>IŞIĞINDA TÜRKÜSTAN .....                                               | 62  |
| <i>Prof. Dr. Cavid QASIMOV, Servet HEKİMOĞLU, Nazan AKBULUT</i>                                                                       |     |
| YUNUS EMRE'NİN TÜRKÇEYE VE TÜRK KÜLTÜRÜNE KATKILARI .....                                                                             | 64  |
| <i>Prof. Dr. Emine ÖZTÜRK</i>                                                                                                         |     |
| TÜRK DÜNYASININ GÜNÜMÜZDE İNSAN YETİŞTİRME ANLAYIŞI<br>(TÜRKİYE ÖRNEĞİ) .....                                                         | 73  |
| <i>Prof. Dr. Halil İbrahim KAYA</i>                                                                                                   |     |
| DEĞERLERİN İZİNDE: TÜRK DÜNYASINDA ORTAK YÖNETİM VE İDARİ ALAN<br>PERSPEKTİFİ .....                                                   | 74  |
| <i>Prof. Dr. Hamza ATEŞ</i>                                                                                                           |     |
| TÜRK DÜNYASI ÇOCUK EDEBİYATINDA HADİS TEMELLİ DEĞERLER EĞİTİMİ:<br>YENİLİKÇİ MODEL ÖNERİLER VE PEDAGOJİK STRATEJİLER .....            | 94  |
| <i>Prof. Dr. Hasan YERKAZAN</i>                                                                                                       |     |
| ŞİİR, TÜRK DÜNYASININ MANEVİ DEĞERLERİNİN KORUYUCUSU OLARAK:<br>TLEUBERGEN JUMAMURATOV'UN ESERLERİNİN FELSEFİ YORUMU .....            | 107 |
| <i>Prof. Dr. Malika Tleubergenovna DJUMAMURATOVA</i>                                                                                  |     |
| HOCALI SOYKIRIMININ 25. YILI DOLAYISIYLA YAZILAN ŞİİRLER BAĞLAMINDA<br>TÜRK DÜNYASINDA DUYGUDAŞLIĞIN SANATSAL PLANDAKİ GÖRÜNÜMÜ ..... | 114 |
| <i>Prof. Dr. Mitat DURMUŞ</i>                                                                                                         |     |
| YÜZYIL TEZKİRE YAZARLARININ GÖZÜNDEN BÂKÎ: SOSYAL ÇEVRESİ,<br>EDEBÎ KİMLİĞİ VE SANATI .....                                           | 115 |
| <i>Prof. Dr. Parvana BAYRAM, Fadime ÖZEN</i>                                                                                          |     |
| BAKÜ KATLİAMI'NIN DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE YANKILARI .....                                                                               | 129 |
| <i>Prof. Dr. Selçuk URAL, Doç. Dr. Nesrin HANGÜL</i>                                                                                  |     |

|                                                                                                                 |     |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| ABU RAYHAN BERUNİ VE DOĞA BİLİMLERİ .....                                                                       | 143 |
| <i>Prof. Dr. Sureyo Ubaydullaevna KARİMOVA</i>                                                                  |     |
| ATALAR-OĞULLAR ƏDƏBİ MODELİNDƏ DİNAMİKA VƏ TRANSFORMASIYA .....                                                 | 150 |
| <i>Prof. Tahirə MƏMMƏD</i>                                                                                      |     |
| ƏBDÜRRƏHİM BƏY HAQVERDİYEVİN GİZLİ İMZALARI .....                                                               | 156 |
| <i>Dos. Afaq ƏLİYEVƏ</i>                                                                                        |     |
| AZƏRBAYCAN BAYATILARININ AVROPA YAYINLARI .....                                                                 | 166 |
| <i>Dos. Almaz HƏSƏNQIZI</i>                                                                                     |     |
| SİYASİ VƏ DİPLOMATİK MÜNASİBƏTLƏRİN İNKİŞAF ETDİRİLMƏSİ .....                                                   | 181 |
| <i>Dos. Afaq PİRİYEVƏ</i>                                                                                       |     |
| ƏXLAQİ-NASİRİDƏN ADUDİYYƏ ŞƏRHLƏRİNƏ FƏLSƏFİ MİRASIN DAVAMI KİMİ<br>OSMANLIDA ƏXLAQ-SİYASƏT MÜNASİBƏTLƏRİ ..... | 189 |
| <i>Dos. Anar QAFAROV</i>                                                                                        |     |
| “KİTABI-OĞUZNAMƏYİ-TÜRKİ” ƏLYAZMASI OĞUZ TÜRKLƏRİNİN<br>ORTAQ FOLKLOR ABİDƏSİ KİMİ .....                        | 207 |
| <i>Dos. Asif HACIYEV (ŞİRVANELLI)</i>                                                                           |     |
| SƏMƏRQƏND TƏFSİR ƏNƏNƏSİ (IX–X ƏSRLƏR) .....                                                                    | 221 |
| <i>Dos. Aslan HƏBİBOV</i>                                                                                       |     |
| RƏŞİDƏDDİN OĞUZNAMƏSİNDƏ AZƏRBAYCAN TOPONİMİNİN<br>TÜRK MƏNŞƏYİ .....                                           | 223 |
| <i>Dos. Atif İSLAMZADƏ</i>                                                                                      |     |
| DİNİ-QƏHRƏMANLIQ DASTANLARININ DİL-ÜSLUB XÜSUSİYYƏTLƏRİ .....                                                   | 228 |
| <i>Dos. Aybəniz RƏHİMOVA</i>                                                                                    |     |
| ŞEYX ƏHMƏDİ GÜLŞEHRİNİN “GÜLŞƏNNAMƏ” ADLI MƏSNƏVİSİNDƏ<br>“LEYLİ VƏ MƏCNUN” HEKAYƏSİ .....                      | 242 |
| <i>Dos. Aygün YUSUBOVA</i>                                                                                      |     |
| “TÖHFƏYİ-HÜSAM” SÖZLÜĞÜNDƏ DİL-KÜLTÜR İLİŞKİSİNİN LEKSİKOĞRAFİK<br>YANSIMALARI .....                            | 256 |
| <i>Doç. Dr. Aynur PAŞAYEVƏ</i>                                                                                  |     |

|                                                                                                                                                         |     |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| TİBET DİLİNDƏN TƏRCÜMƏ OLUNMUŞ QƏDİM UYĞUR ABİDƏLƏRİNDƏ<br>SANSKRİT SÖZLƏRİ .....                                                                       | 267 |
| <i>Dos. Aysel ƏHMƏDOVA</i>                                                                                                                              |     |
| AZƏRBAYCAN FOLKLORUNDAN ÖRNEKLERDE RENKLERİN<br>SEMBOİK-SEMANTİK AÇIKLAMASI .....                                                                       | 279 |
| <i>Doç. Dr. Aytən CƏFƏROVA</i>                                                                                                                          |     |
| MƏHƏMMƏD FÜZULİNİN QƏZƏLLƏRİNDƏ SEMANTİK MƏNASI OLMAYAN<br>SÖZLƏRİN ÜSLUBİ XÜSUSİYYƏTİ .....                                                            | 288 |
| <i>Dos. Aytən ƏHMƏDOVA</i>                                                                                                                              |     |
| URDU ƏDƏBİYYATINDA TÜRK ƏDƏBİ MİRASININ İZLƏRİ .....                                                                                                    | 294 |
| <i>Dos. Bəsirə ƏZİZƏLİYEVƏ</i>                                                                                                                          |     |
| DUXA QOCA OĞLU DƏLİ DOMRUL BOYUNDA OLUM-ÖLÜM TƏZADININ<br>MİFOLOJİ ÇALARLARI .....                                                                      | 302 |
| <i>Dos. Elçin QALİBOĞLU</i>                                                                                                                             |     |
| AZƏRBAYCAN EPİK FOLKLORUNDA GÖYÜN YERDƏN UZAQLAŞMASI<br>HAQQINDA TƏSƏVVÜRLƏR (DİGƏR TÜRK XALQLARININ NÜMUNƏLƏRİ İLƏ<br>BİRLİKDƏ) .....                  | 313 |
| <i>Dos. Elnarə ƏMİRLİ</i>                                                                                                                               |     |
| N.F.KISAKÜREK'İN KANLI SARIK TİYATROSUNDA MİLLÎ DİSKURS VE TARİHSEL<br>HAFİZANIN REKONSTRUKSIYONU .....                                                 | 320 |
| <i>Doç. Dr. Eşqanə BABAYEVA</i>                                                                                                                         |     |
| ƏRƏB DİLİNDƏN YENİ SÖZALMALARDA ƏNƏNƏVİ TRANSLİTERASIYA VƏ<br>ORFOQRAFIYA QAYDALARININ POZULMASI HAQQINDA .....                                         | 334 |
| <i>Dos. Elvüsəl MƏMMƏDOV</i>                                                                                                                            |     |
| ŞEYX ƏBÜLHƏSƏN XƏRƏQANİNİN VƏ MAHMUD ŞƏBÜSTƏRİNİN TƏSƏVVÜF<br>DÜŞÜNCƏSİNDƏ ORTAQ MƏQAMLAR .....                                                         | 335 |
| <i>Dos. Gülnar Əqiq CƏFƏRZADƏ</i>                                                                                                                       |     |
| CEZAYİR'İN OSMANLI DEVLETİ'NE İLHAKI: BARBAROS KARDEŞLERİN TARİHİNİN<br>SÖMÜRGECİ TAHRİFTEN CEZAYİRLİ PERSPEKTİFTƏ YENİDƏN<br>DEĞERLENDİRİLMƏSİNƏ ..... | 346 |
| <i>Doç. Dr. Hocine BOUBİDİ</i>                                                                                                                          |     |
| KLASSİKADAN MÜASİRLİYƏ: SƏMƏD VURĞUN YARADICILIĞININ ƏXLAQİ VƏ<br>FƏLSƏFİ QATLARI .....                                                                 | 347 |
| <i>Dos. Hüsniyyə ÇOBANOVA</i>                                                                                                                           |     |

|                                                                                                                                           |     |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| TÜRK DİLLƏRİ ARASINDA ORTAQ TERMİNOLOGİYANIN YARADILMA PRİNSİPİ .....                                                                     | 354 |
| <i>Dos. İnci QASIMLI</i>                                                                                                                  |     |
| TÜRK DÜNYASINDA ORTAQ ZƏRGƏRLİK MOTİVLƏRİ: AZƏRBAYCAN<br>ETNOQRAFİYASINDAN ÖRNƏKLƏR .....                                                 | 364 |
| <i>Dos. Kamalə ƏLİYEVƏ</i>                                                                                                                |     |
| TRACES OF PROPHETIC KNOWLEDGE: HADITH TRANSMISSION,<br>UNDERSTANDING, AND CIVILISATIONAL FUNCTION IN THE TURKIC AND<br>MALAY WORLDS ..... | 371 |
| <i>Doç. Dr. Khairil Husaini BIN JAMIL</i>                                                                                                 |     |
| MƏHƏMMƏD HÜSEYN ŞƏHRİYARIN "TÜRKÜN DİLİ" ŞEİRİNDƏ TÜRKLÜK<br>QAVRAMI .....                                                                | 381 |
| <i>Dos. Könül HACIYEVƏ</i>                                                                                                                |     |
| İSMAYIL BƏY QASPIRALI VƏ AZƏRBAYCAN: CƏDİDÇİLİK TRANSREGIONAL<br>ƏLAQƏLƏRİ MƏSƏLƏSİNƏ DAİR.....                                           | 388 |
| <i>Dos. Lalə ƏLİYEVƏ</i>                                                                                                                  |     |
| XIX ƏSRİN – XX ƏSRİN ƏVVƏLİ AZƏRBAYCAN MAARİFÇİLƏRİ NÜMUNƏSİNDƏ<br>TÜRK DÜNYASINDA MƏDƏNİ İNTEQRASIYA VƏ KİMLİK AXTARIŞLARINA DAİR .....  | 396 |
| <i>Dos. Leyla MƏLİKOVƏ</i>                                                                                                                |     |
| HÜSEYN CAVİD: MİLLİ-MƏNƏVİ DƏYƏRLƏR VƏ TÜRK XARAKTERİ KONSEPTİ .....                                                                      | 409 |
| <i>Dos. Lütviyyə ƏSGƏRZADƏ</i>                                                                                                            |     |
| ADİL YAQUBOVUN "ULUQBƏYİN XƏZİNƏSİ" ROMANINDA ELM VƏ FANATİZMİN<br>DİSKURSİV QARŞIDURMASI .....                                           | 419 |
| <i>Dos. Mehman HƏSƏNLİ</i>                                                                                                                |     |
| QLOBALLAŞMA ŞƏRAİTİNDƏ TÜRK DİLLƏRİNİN QORUNMASI VƏ<br>İNKİŞAF PROBLEMLƏRİ .....                                                          | 420 |
| <i>Dos. Mehriban ƏSƏDULLASOY</i>                                                                                                          |     |
| ÖLÜM RİTÜELLERİNDE KÜLTÜREL AKTARIM .....                                                                                                 | 427 |
| <i>Doç. Dr. Meleyke MEMMEDOVA</i>                                                                                                         |     |
| SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRASIN KORUNMASI VE TANITILMASINDA<br>KADINLARIN ROLÜ .....                                                       | 437 |
| <i>Doç. Maşhuraxon DARMONOVA</i>                                                                                                          |     |

|                                                                                                                  |     |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| ƏRZURUMLU İBRAHİM HAQQININ "MƏRİFƏTNAMƏ" ƏSƏRİNDƏ KOMPARATİV<br>FRAZEOLOĞİZMLƏR .....                            | 438 |
| <i>Dos. Nərgiz HACIYEVA</i>                                                                                      |     |
| AZƏRBAYCANIN ORTA ƏSR KARVANSARALARI: İSLAM DÖVRÜ ARXEOLOĞİYASI<br>VƏ TÜRK MEMARLIQ İRSİ .....                   | 449 |
| <i>Dos. Mikayıl MUSTAFAYEV</i>                                                                                   |     |
| C. AYTMATOV ESERLERİNDE KIRGIZ KÜLTÜRÜ VE MİLLİ DEĞERLERİ .....                                                  | 458 |
| <i>Doç. Dr. Mirgül TEKEŞOVA</i>                                                                                  |     |
| HORASAN ERENLERİNDEN EBU'L-HASAN HARAKANİ'DE CİVANMERTLİK .....                                                  | 459 |
| <i>Doç. Dr. Muhammed Alparslan KARTAL</i>                                                                        |     |
| SEYYİD NESİMÎ'NİN ÂYET İKTİBÂSI SANATINDAKİ MÜSTESNA KONUMU .....                                                | 467 |
| <i>Doç. Dr. Murat SARIGÜL</i>                                                                                    |     |
| ANA HATLARIYLA KLASİK TÜRK ŞİİRİNDE VURGULANAN AHLAKÎ TEMALAR .....                                              | 480 |
| <i>Doç. Dr. Murat VANLI</i>                                                                                      |     |
| TÜRK TÖRƏSİ TÜRK SİVİLİZASIYASININ NORMATİV ƏSASI KİMİ: MİLLİ KİMLİK<br>PARADİQMASI KONTEKSTİNDƏ TƏHLİL .....    | 499 |
| <i>Dos. Məmmədəli BABAŞLI</i>                                                                                    |     |
| TÜRKİYƏ VƏ AZƏRBAYCAN BİRLİYİ – RƏCƏB TAYYİP ƏRDOĞAN VƏ<br>İLHAM ƏLİYEV QARDAŞLIĞI AZƏRBAYCAN ŞEİRİNDƏ .....     | 500 |
| <i>Dos. Mərzyyə NƏCƏFOVA</i>                                                                                     |     |
| BALKANLARDA TÜRK DİLİ: TARİXİ DƏRİNLİK, MƏDƏNİ DİPLOMATİYA VƏ<br>TÜRK DÜNYASI ÜÇÜN STRATEJİ ƏHƏMİYYƏTİ .....     | 501 |
| <i>Dos. Nurlana MUSTAFAYEVA</i>                                                                                  |     |
| XIII ƏSR ABİDƏSİ VƏ ONUN TƏRCÜMƏLƏRİ .....                                                                       | 509 |
| <i>Dos. Rübabə ŞİRİNOVA</i>                                                                                      |     |
| TÜRK DÜNYASININ TARİHSEL VE KÜLTÜREL KODLARININ AVRUPA<br>EDEBİYATINDAKİ YANSIMALARI .....                       | 510 |
| <i>Doç. Dr. Sadakat ABBASOVA</i>                                                                                 |     |
| HUNLARDAN BULGARLARA: V-X. YÜZYILLARDA GÜNEYDOĞU AVRUPA'DA<br>TÜRK KÜLTÜRÜNÜN VE ORTAK DEĞERLERİNİN İZLERİ ..... | 520 |
| <i>Doç. Dr. Saida İSMAYILZADE</i>                                                                                |     |

|                                                                                                                                                |     |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| SIYASI HADİSƏLƏRİN İRƏVAN ƏHALİSİNİN YERDƏYİŞMƏSİNƏ TƏSİRİ .....                                                                               | 533 |
| <i>Dos. Sahibə BUDAQOVA</i>                                                                                                                    |     |
| YÜZYIL HOKAND ŞAİRİ JAHON ATIN UVAİSİ'NİN YARATICI MİRASI: BETİMLEME,<br>YORUMLAMA VE EDEBİ ETKİ .....                                         | 534 |
| <i>Doç. Dr. Salimaxan EŞONOVA</i>                                                                                                              |     |
| İRAQ TÜRKMƏN XOYRATLARININ STRUKTUR VƏ JANR XÜSUSİYYƏTLƏRİ<br>(AZƏRBAYCAN BAYATILARI İLƏ MÜQAYİSƏLİ TƏHLİLİ) .....                             | 542 |
| <i>Dos. Səkinə QAYBALIYEVA</i>                                                                                                                 |     |
| YÜKSƏL PAZARKAYA YARADICILIĞINDA KONKRET POEZİYA KONSEPSİYASI .....                                                                            | 544 |
| <i>Dos. Səriyyə GÜNDÖĞDÜ</i>                                                                                                                   |     |
| SALMAN MÜMTAZIN "ƏDƏBİ LÜĞƏT"İNDƏ QƏDİM TÜRK SÖZLƏRİ VƏ<br>"MÜMTAZ" MİSALLAR .....                                                             | 552 |
| <i>Dos. Şəlalə Ana HÜMMƏTLİ</i>                                                                                                                |     |
| R.U. EMERSON VƏ XAQANI ŞİRVANİ YARADICILIĞINDA MƏNƏVİ YÜKSƏLİŞ<br>KONSEPSİYASI .....                                                           | 559 |
| <i>Dos. Şükufə VƏLİYEVA</i>                                                                                                                    |     |
| MƏTBUAT, İDEOLOGİYA VƏ ƏDƏBİYYAT: XX ƏSRİN ƏVVƏLLƏRİNDƏ<br>AZƏRBAYCAN MƏTBUATINDA OSMANLI ƏDƏBİYYATI .....                                     | 571 |
| <i>Dos. Xatirə YUSİFOVA</i>                                                                                                                    |     |
| MƏHƏMMƏD FÜZULİNİN "LEYLİ VƏ MƏCNUN" ƏSƏRİNDƏ SÖZÜN SİRRİ .....                                                                                | 581 |
| <i>Dos. Xuraman NURİYEVA-HÜMMƏTOVA</i>                                                                                                         |     |
| ARAPLARA TÜRKÇƏ ÖĞRETMƏK İÇİN YAZILAN ESERLERDE YÖNTEM .....                                                                                   | 587 |
| <i>Doç. Dr. Yaşar Fatih AKBAŞ</i>                                                                                                              |     |
| BAKİ VƏ ANADOLUDAN YÜKSƏLƏN İŞIQ: AZƏRBAYCAN VƏ TÜRKİYƏ<br>DİASPORLARININ ORTA ASİYADA BİLİK, ETİKA VƏ MODERNLƏŞMƏ<br>PROSESLƏRİNDƏ ROLU ..... | 598 |
| <i>Dos. Zöhrə ƏLİYEVA</i>                                                                                                                      |     |
| KİTABİ DƏDƏ QORQUD DASTANINDA ƏCDAD KULTU KONTEKSTİNDƏ VƏTƏN<br>VƏ MÜQƏDDƏS TORPAQ KONSEPTİ .....                                              | 605 |
| <i>Doç. Dr. Aynur PAŞAYEVA</i>                                                                                                                 |     |
| TÜRKDİLLİ ƏDƏBİYYATDA XAQANİNİN YERİ .....                                                                                                     | 613 |
| <i>Dos. Əmmar ABBASOV</i>                                                                                                                      |     |

|                                                                                                                                                               |     |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| NİZAMİ GƏNCƏVİ VƏ ŞEYX FƏRİDƏDDİN ƏTTAR YARADICILIĞINDA ORTAQ DƏYƏRLƏR (N. MƏMMƏDLİNİN "ŞEYX FƏRİDƏTTİN ƏTTAR VƏ AZƏRBAYCAN ƏDƏBİYYATI" ƏSƏRİ ƏSASINDA) ..... | 615 |
| <i>Dos. Əsmət xanım MƏMMƏDOVA</i>                                                                                                                             |     |
| NİZAMİ GANJAVI'S "KHAMSA" IS A SHARED SPIRITUAL MONUMENT OF THE TURKIC PEOPLES .....                                                                          | 629 |
| <i>Dos. Alimukhtar MUKHTAROV</i>                                                                                                                              |     |
| AZƏRBAYCAN VƏ TÜRKİYƏ TÜRKÇƏSİNDƏ ELMİ TERMİNLƏRİN MÜQAYİSƏLİ TƏHLİLİ .....                                                                                   | 630 |
| <i>Dr. Adilə NƏZƏROVA</i>                                                                                                                                     |     |
| TÜRK MƏDƏNİYYƏTİNDƏ MİLLİ-MƏNƏVİ DƏYƏRLƏR TARİXİ ROMANLARDA TƏCƏSSÜMÜ .....                                                                                   | 645 |
| <i>Dr. Arzu DADAŞOVA</i>                                                                                                                                      |     |
| TÜRK DÜNYASI ƏDƏBİ ƏLAQƏLƏRİ KONTEKSTİNDƏ ABBAS ZAMANOVUN YERİ .....                                                                                          | 655 |
| <i>Dr. Arzu Əhməd HACIYEVA</i>                                                                                                                                |     |
| TÜRK DÜNYASINDA "ERMƏNİ MƏSƏLƏSİ" NİN YARANMASI: UYDURMALAR VƏ TARİXİ HƏQİQƏTLƏR MƏDİADA .....                                                                | 662 |
| <i>Dr. Cabir MƏMMƏDOV</i>                                                                                                                                     |     |
| MÜASİR İSLAM DÜNYASINDA QURANÇILIQ: SOSIAL-SİYASİ ASPEKTLƏRİ .....                                                                                            | 664 |
| <i>Dr. Dürdanə CƏFƏRLİ</i>                                                                                                                                    |     |
| "SÖZLƏRİN SƏFƏRİ: BALKAN TÜRK LƏHCƏLƏRİNDƏ ORTAQ TERMİNOLOGİYA" .....                                                                                         | 665 |
| <i>Dr. Fatma HÜSEYNOVA</i>                                                                                                                                    |     |
| AZƏRBAYCANDA MƏDƏNİ KİMLİYİN QORUNMASI QLOBALLAŞMA KONTEKSTİNDƏ .....                                                                                         | 666 |
| <i>Dr. Fatma QƏNİYEVƏ</i>                                                                                                                                     |     |
| XX. ƏSRİN ƏVVƏLLƏRİNƏ AİD BAŞ KÜNGÜT KƏND MƏKTƏB MÜQAVİLƏSİNİN (ƏLYAZMA) TƏDQİQİ .....                                                                        | 676 |
| <i>Dr. Fəridə SEYİDOVA</i>                                                                                                                                    |     |
| AZƏRBAYCAN VƏ YAPON ƏDƏBİYYATINDA ƏNƏNƏ VƏ MODERNLİK DİALEKTİKASI (İSMA-YIL ŞİXLİNİN "DƏLİ KÜR" VƏ YUKİO MİŞİMANIN "QIZIL MƏBƏD" ƏSƏRLƏRİ ƏSASINDA) .....     | 685 |
| <i>Dr. Gülnar YUNUSOVA</i>                                                                                                                                    |     |

|                                                                                                                      |     |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| TÜRK DÖVLƏTLƏRİ TƏŞKİLATI VƏ TÜRK DÜNYASINDA REGIONAL İNTEQRASIYA<br>PROSESLƏRİNİN GEOSİYASİ ƏHƏMİYYƏTİ .....        | 686 |
| <i>Dr. Həmidə ƏHMƏDOVA</i>                                                                                           |     |
| KLASSİK ŞƏRQ ƏDƏBİYYATINDA MÜRŞİD–MÜRİD MÜNASİBƏTLƏRİNİN<br>FƏLSƏFİ-PSİXOLOJİ ASPEKTLƏRİ .....                       | 693 |
| <i>Dr. Mehriban MÖVLAMOVA</i>                                                                                        |     |
| YUSİF BALASAQUNLUNUN “QUTADĞU BİLİG” ƏSƏRİNDƏ ATALAR SÖZLƏRİ VƏ<br>ŞEİR NÜMUNƏLƏRİ .....                             | 702 |
| <i>Dr. Maya Murad HƏSƏNLİ</i>                                                                                        |     |
| SINIRLARI AŞAN KÜLTÜRƏ: UNESCO SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS LİSTESİ<br>BAĞLAMINDA TÜRK DÜNYASININ ORTAK MİRASI ..... | 714 |
| <i>Dr. Nesrin YILDIRIM</i>                                                                                           |     |
| ƏNASİR-İ ƏRBƏA (DÖRD ƏNNSÜR): TÜRK TƏSƏVVÜF ƏNƏNƏSİNDƏ TƏBİƏT<br>ELƏMENTLƏRİNİN DƏYƏRLƏRƏ ÇEVRİLMƏSİ .....           | 715 |
| <i>Dr. Qadir SƏFƏROV</i>                                                                                             |     |
| “KÂFİR HALİL” VE “ANA” ESERLERİNDE İDEAL ANNE VE SEVGİLİ KIZ ARKETİPLERİ:<br>KARŞILAŞTIRMALI ANALİZ .....            | 716 |
| <i>Dr. Reşad HASANOV</i>                                                                                             |     |
| ORTA ƏSR TÜRK-İSLAM ALİMLƏRİNİN ƏLYAZMA İRSİNİN DÜNYA ELMİNİN<br>İNKİŞAFINDA ROLU .....                              | 727 |
| <i>Dr. Sevinc BAYRAMOVA</i>                                                                                          |     |
| “KİTABİ-DƏDƏ QORQUD”UN MÜQƏDDİMƏSİNDƏKİ QORQUD ATA<br>DEYİMLƏRİNİN FƏLSƏFİ SEMANTİKASI .....                         | 741 |
| <i>Dr. Sevinc QASIMOVA</i>                                                                                           |     |
| İRAQ-TÜRKMAN MƏTBUATINDA İBRAHİM DAQUQİNİN XİDMƏTLƏRİ .....                                                          | 749 |
| <i>Dr. Şahanə ŞAHBAZOVA</i>                                                                                          |     |
| “KOBLANDI BATIR”, “KİTABİ-DƏDƏ QORQUD” VƏ “KOROĞLU” DASTANLARINDA<br>QƏHRƏMAN TİPLƏRİ VƏ EPİK PARALEL-LƏR .....      | 756 |
| <i>Dr. Xəlidə MƏMMƏDOVA</i>                                                                                          |     |
| “TÜRK ƏLİFBASI” DƏRSLİYİ .....                                                                                       | 767 |
| <i>Dr. Sabirə BAYRAMOVA</i>                                                                                          |     |

|                                                                                                                                                                     |     |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| ARAP VE TÜRK ŞİİRİNDE ORTAK AHLAKÎ DEĞERLER: EBÛ'L-ATÂHİYYE VE YUNUS EMRE ÖRNEĞİ .....                                                                              | 768 |
| <i>Dr. Öğr. Üyesi Adem KESER</i>                                                                                                                                    |     |
| TÜRK DÜNYASINDA BAHAR RİTÜELLERİNİN SEMBOLİK VE İŞLEVSEL BOYUTLARI: MARTENİÇKA VE NEVRUZ ÖRNEĞİ .....                                                               | 787 |
| <i>Dr. Öğr. Üyesi Berrin SARITUNÇ</i>                                                                                                                               |     |
| MUTLULUK ERDEMİ ÜZERİNE NİTEL BİR ARAŞTIRMA: KUTADGU BİLİĞ ÖRNEĞİ .....                                                                                             | 800 |
| <i>Dr. Öğr. Üyesi Fatma Sağlam DEMİRKAN</i>                                                                                                                         |     |
| "ALPANLAR BAŞINI KAZAN BEY"İN KÜLTÜR TARİHİMİZDEKİ YERİ .....                                                                                                       | 801 |
| <i>Dr. Öğr. Üyesi Gülcan KIZILOZEN</i>                                                                                                                              |     |
| KİMLİĞİN VE GELENEĞİN DEVAMININ MODERNİTE BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ .....                                                                                        | 809 |
| <i>Dr. Öğr. Üyesi Nural SAVCI SÜRMELİ</i>                                                                                                                           |     |
| TÜRKÇE MANTIK GELENEĞİNDE KLASİK VE MODERNİN KESİŞİMİ: MİYÂR-I SEDAT VE MÎZÂNÜ'L-UKÛL EKSENİNDE TASAVVURLAR BAHSİ .....                                             | 811 |
| <i>Dr. Öğr. Üyesi Zehra ORUK AKMAN</i>                                                                                                                              |     |
| OSMANLI TÜRKÇƏSİNDƏ NƏŞR OLUNMUŞ FİLOLOJİ MƏNBƏLƏRİN ELMİ DÖVRİYYƏYƏ DAXİL EDİLMƏSİ: "RENESSANSDAN ETİBARƏN MÜXTƏSƏR AVROPA ƏDƏBİYYATI TARİXİ" ƏSƏRİ ƏSASINDA ..... | 812 |
| <i>Afaq HACIYEVA</i>                                                                                                                                                |     |
| QAÇAQ NƏBİ DASTANINDA QƏHRƏMAN MODELİ VƏ İDEALİZASIYA MƏSƏLƏLƏRİ .....                                                                                              | 813 |
| <i>Amil ƏZİMLİ</i>                                                                                                                                                  |     |
| YAHUDİ DİASPORA'SININ KAFKASYA'YA UZANAN TARİHSEL SÜRECİ: AZERBAIJAN ÖRNEĞİ .....                                                                                   | 818 |
| <i>Dr. Bedriye Mehtap TOSYALI</i>                                                                                                                                   |     |
| TÜRK KÜLTÜRÜNDE AYI VE KUMAN-KIPÇAK KURGANINDA BULUNAN AYI FİGÜRLÜ HEYKELCİK ÜZERİNE BİR TESPİT .....                                                               | 819 |
| <i>Ayberk Sinan ÖZEL</i>                                                                                                                                            |     |
| "KODEKS KUMANİKUS" ƏSƏRİNDƏ "TANRI SEVGİSİ" MƏTNİNİN LİNQVOTEKSTOLOJİ TƏHLİLİ .....                                                                                 | 820 |
| <i>Aynur SAYDOVA</i>                                                                                                                                                |     |

|                                                                                                                            |     |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| AZƏRBAYCAN ƏDƏBİYYATI VƏ RÜFƏT ƏHMƏDZADƏ YARADICILIĞINDA .....                                                             | 829 |
| <i>Aytac HƏMİDOVA</i>                                                                                                      |     |
| İRAQTÖVRATIN “YARADILIŞ” KİTABINDAKI MÜQƏDDƏS ADLAR TÜRK DİLLƏRİNDƏ .....                                                  | 840 |
| <i>Böyükxanım ƏSGƏROVA</i>                                                                                                 |     |
| İNANC, MƏKAN VƏ NARRATİV KONTEKSTİNDƏ ƏSHABİ-KƏHF: MƏNBƏ ŞƏXSLƏRDƏN TOPLANMIŞ REAL HADİSƏLƏR .....                         | 849 |
| <i>Cahidə YAQUBOVA</i>                                                                                                     |     |
| TÜRK DÜNYASINDA KADERLE İLGİLİ ORTAK ATASÖZLERİNDE AYET VE HADİS ETKİSİ .....                                              | 856 |
| <i>Esmə FENER</i>                                                                                                          |     |
| “YENİ YOL” QƏZETİNDƏ DƏRC OLUNAN ƏLİFBƏ MÖVZULU MƏRUZƏLƏRİN TƏHLİLİ (JİRKOV LEV İVANOVIÇ, MƏMMƏDZADƏ, ALİMCAN ŞƏRƏF) ..... | 857 |
| <i>Fətimə FƏTULLAYEVA</i>                                                                                                  |     |
| NƏSRƏDDİN TUSİNİN “ƏXLAQİ-NASİRİ” ƏSƏRİNDƏ XOŞBƏXTLİK ANLAYIŞI: MƏDƏNİ VƏ ƏXLAQİ DƏYƏRLƏR KONTEKSTİNDƏ .....               | 858 |
| <i>Fəxrəndə İBRAHİMOVA</i>                                                                                                 |     |
| OĞUZ QRUPU TÜRK DİLLƏRİNDƏ YALANÇI EKVİVALENT FEİLLƏR .....                                                                | 869 |
| <i>Gülnisə SƏMƏDOVA</i>                                                                                                    |     |
| ƏBU OSMAN ƏL-CAHİZİN TÜRK LƏRLƏ BAĞLI DÜŞÜNCƏLƏRİ .....                                                                    | 870 |
| <i>Günay ƏLİYEVA</i>                                                                                                       |     |
| HÜSEYİN NİHAL ATSIZ'IN GAZETECİLİĞİNDƏ MİLLİ DEĞERLER .....                                                                | 872 |
| <i>Hicran ƏHMƏD</i>                                                                                                        |     |
| PEYAMİ SAFANIN “9-CU CƏRRAHİYYƏ ŞÖBƏSİ” ROMANINDA XƏSTƏLİK VƏ SEVGİ QARŞIDURMASI .....                                     | 881 |
| <i>İnci MƏLİKLİ</i>                                                                                                        |     |
| AŞIQ ƏDƏBİYYATINDA “XAVƏRNAMEYİ-TÜRKİ” MOTİVLƏRİ .....                                                                     | 890 |
| <i>Jalə RÜSTƏMOVA</i>                                                                                                      |     |
| TÜRKİYƏNİN YAXIN ŞƏRQ SİYASƏTİ: REGIONAL TƏHLÜKƏSİZLİK VƏ ENERJİ GEOSİYASƏTİ KONTEKSTİNDƏ .....                            | 905 |
| <i>Kamil MİRİYEV</i>                                                                                                       |     |

|                                                                                                                                        |     |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| GÜNEY AZƏRBAYCAN UŞAQ FOLKLORU KONTEKSTİNDƏ MƏNƏVİ<br>DƏYƏRLƏRİN TƏHLİLİ .....                                                         | 911 |
| <i>Lalə ŞABANOVA BƏDİROVA</i>                                                                                                          |     |
| İNDU SUNDARESANIN "TAC MAHAL" TRILOGİYASINDA "ETİMADI-ÜD-DÖVLƏ"<br>TÜRBƏSİNİN BƏDİİ İNİKASI .....                                      | 924 |
| <i>Leyla PRİMOVA</i>                                                                                                                   |     |
| "NADİR ŞAH ƏFŞAR" HACI ŞEYX HƏSƏN MOLLA İMAMQULU OĞLU MOLLAZADƏ<br>GƏNCƏVİNİN "ZÜBDƏTU-TƏVATİX" ƏSƏRİNDƏ .....                         | 925 |
| <i>Nicabət İSLAMOVA</i>                                                                                                                |     |
| YƏHYA ÇƏLƏBİNİN EMİN HƏMZƏ NURƏDDİN (LEYSZADƏ EMİN KÖSƏSİ) .....                                                                       | 927 |
| <i>Nuranə ÇƏLƏBİYEVƏ</i>                                                                                                               |     |
| ABŞERON MÜDAFİƏ SİSTEMİNDƏ NARDARAN QALASININ YERİ (ŞİRVANŞAHLAR<br>DÖVRÜ): ARXEOLoji VƏ MEMARLIQ TƏHLİLİ .....                        | 933 |
| <i>Nərmənə HÜSEYNOVA</i>                                                                                                               |     |
| TÜRK KİMLİĞİNİN TARİHTEKİ YERİ .....                                                                                                   | 942 |
| <i>Ramide ABBASOVA</i>                                                                                                                 |     |
| MUSTAFA ZƏRİRİN "YÜZ HƏDİS VƏ YÜZ HEKAYƏ" ƏSƏRİNDƏ DİDAKTİK ÜSLUB .....                                                                | 951 |
| <i>Rəxşanə BABAZADƏ</i>                                                                                                                |     |
| SAXUR FOLKLORUNDA İNANCLAR .....                                                                                                       | 962 |
| <i>Sahibə MUSAYEVƏ</i>                                                                                                                 |     |
| TÜRK UŞAQ ƏDƏBİYYATINDA MİLLİ-MƏNƏVİ DƏYƏRLƏRİNİN TƏBLİĞİ .....                                                                        | 963 |
| <i>Samirə SƏFƏROVA</i>                                                                                                                 |     |
| İKİNCİ KARABAĞ SAVAŞI'NIN TÜRK DÜNYASINDA SİYASAL DAYANIŞMA,<br>STRATEJİK İŞ BİRLİĞİ VE ORTAK KİMLİK BİLİNCİ ÜZƏRİNDƏKİ ETKİLƏRİ ..... | 964 |
| <i>Sebuhi QULİYEV</i>                                                                                                                  |     |
| MƏHƏMMƏD FÜZULİNİN "BƏNGÜ-BADƏ" ƏSƏRİNDƏ İCTİMAİ ƏDALƏT<br>PROBLEMİ .....                                                              | 973 |
| <i>Sevda İSMAYILOVA</i>                                                                                                                |     |
| ƏBÜL-QASIM ƏZ-ZƏHRAVİ VƏ ONUN "KİTABƏT-TƏSRİF" ƏSƏRİ .....                                                                             | 975 |
| <i>Sevda MURADOVA</i>                                                                                                                  |     |

|                                                                                                                                                                     |      |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------|
| ƏZƏLİ YURDUMUZUN SÖZ YADDAŞI .....                                                                                                                                  | 977  |
| <i>Səyyar BAYAT (MƏMMƏDOV)</i>                                                                                                                                      |      |
| 1979-CU İL AZƏRBAYCAN SSR VƏ ÖZBƏKİSTAN SSR ƏDƏBİYYAT VƏ<br>İNCƏSƏNƏTİ GÜNLƏRİNİN REGIONAL MƏTBUATDA TƏQDİMƏTİ<br>(ZAQATALA "QIRMIZI BAYRAQ" QƏZETİ ƏSASINDA) ..... | 991  |
| <i>Təranə ABDULLAYEVA</i>                                                                                                                                           |      |
| TRANSFORMATION OF TURKIC LANGUAGES ON DIGITAL COMMUNICATION<br>PLATFORMS: THE CASE OF AZERBAIJAN AND TURKISH .....                                                  | 992  |
| <i>Vusal MAMMADZADA</i>                                                                                                                                             |      |
| TÜRK ƏDƏBİYYATINDA MODERNLƏŞMƏ VƏ ƏNƏNƏ QARŞIDURMASI:<br>OĞUZ ATAYIN PERSPEKTİVİNDƏN BAXIŞ .....                                                                    | 1002 |
| <i>Vüsalə NƏBİSOY</i>                                                                                                                                               |      |
| ORTAQ MAHNILAR ƏSASINDA AZƏRBAYCAN VƏ KƏRKÜK MUSIQI<br>ƏNƏNƏLƏRİNİN MÜQAYİSƏSİ .....                                                                                | 1011 |
| <i>Əminə MƏMMƏDOVA</i>                                                                                                                                              |      |
| KAFKASYA ARAŞTIRMALARINA ADANAN ÖMÜR: SEFER ERSİN BERZEG .....                                                                                                      | 1018 |
| <i>Tufan ALTINÖZ</i>                                                                                                                                                |      |

**TRACES OF PROPHETIC KNOWLEDGE IN HAMZAH FANSURI'S *SHARĀB AL-  
'ĀSHIQĪN*: A PRELIMINARY STUDY WITHIN THE SHARED SUFI-HADITH  
CULTURE OF THE TURKIC AND MALAY WORLDS**

**Assoc. Prof. Dr. Khairil Husaini BIN JAMIL**

*International Islamic University Malaysia,*

*AbdulHamid AbuSulayman Kulliyah of Islamic Revealed Knowledge and Human Sciences,  
International Islamic University Malaysia*

[husaini@iium.edu.my](mailto:husaini@iium.edu.my), ORCID: 0000-0002-9102-7262

**Abstract**

At the opening of *Sharāb al- 'Āshiqīn*, Hamzah Fansuri explains that he writes in Malay for readers who do not know Arabic or Persian. His remark offers a useful point of entry into the place of Prophetic reports in the work. Hamzah's poetry, metaphysical vocabulary and engagement with Persian Sufi literature have attracted sustained attention, but the reports he attributes to the Prophet have seldom been examined as a body of evidence in their own right. This paper considers a small selection of those reports, attending to their wording, provenance and function within Hamzah's exposition. Preliminary *takhrīj* reveals materials of differing status: established ḥadīths, fuller or contested variants, and sayings whose authority arose largely through their circulation in Sufi literature. Hamzah uses them to order conduct, deepen the disciplines of the spiritual path and articulate questions of self-knowledge and dependence upon God. The discussion accordingly distinguishes the critical status of a report from the authority it acquired in reception. It also places Hamzah's Malay exposition within a wider Persianate and Islamicate setting shared, in different forms, by Malay and Turkic Muslim societies. The comparison does not posit a direct line of borrowing. It draws attention instead to a common historical process by which inherited Islamic learning was transmitted, interpreted and given expression in new scholarly languages. The paper forms the opening study of a wider investigation into hadith in the works securely attributed to Hamzah Fansuri.

**Keywords:** Hamzah Fansuri; *Sharāb al- 'Āshiqīn*; hadith; Sufism; Turkic-Malay intellectual relations

**Özet**

*Sharāb al- 'Āshiqīn*'in başında Hamzah Fansuri, Arapça veya Farsça bilmeyen okuyucular için Malayca yazdığını belirtir. Bu açıklama, eserdeki nebevî rivayetlerin yerini incelemek için elverişli bir başlangıç noktası sunmaktadır. Hamzah'ın şiiri, metafizik dili ve Farsça tasavvuf literatürüyle ilişkisi uzun süredir araştırılmış olmakla birlikte, Peygamber'e nispet ettiği rivayetler bağımsız bir inceleme konusu olarak yeterince ele alınmamıştır. Bu makale, söz konusu rivayetlerden sınırlı bir seçkiyi lafızları, kaynakları ve Hamzah'ın anlatısındaki işlevleri bakımından değerlendirmektedir.

Ön *tahrîc*, eserde farklı statülere sahip malzemelerin bulunduğunu göstermektedir: sahih kaynaklarda yer alan hadisler, daha geniş veya tartışmalı lafızlar ve otoritesini büyük ölçüde tasavvuf literatüründeki dolaşımından kazanmış sözler. Hamzah bu rivayetleri davranışı düzenlemek, mânevî yolun disiplinlerini derinleştirmek ve kendini bilme ile Allah’a bağımlılık meselelerini açıklamak için kullanır. Bu nedenle çalışma, bir rivayetin hadis tenkidi açısından statüsü ile tarihî alımlanış sürecinde kazandığı otoriteyi birbirinden ayırmaktadır. Makale ayrıca Hamzah’ın Malayca anlatımını, Malay ve Türk Müslüman toplumlarının farklı biçimlerde paylaştıkları daha geniş Farsça merkezli ve İslâmî bir entelektüel çevre içinde değerlendirmektedir. Burada doğrudan bir etkilenme zinciri ileri sürülmemekte; İslâmî ilimlerin aktarılması, yorumlanması ve yeni ilmî dillere taşınması şeklindeki ortak tarihî sürece dikkat çekilmektedir. Bu çalışma, Hamzah Fansuri’ye güvenilir biçimde nispet edilen eserlerdeki hadisleri inceleyecek daha geniş bir araştırmanın ilk aşamasıdır.

**Anahtar Kelimeler:** Hamzah Fansuri; *Sharāb al-‘Āshiqīn*; hadis; tasavvuf; Türk-Malay entelektüel ilişkileri

---

## 1. Introduction

Hamzah Fansuri begins *Sharāb al-‘Āshiqīn* by explaining why he has chosen to write in Malay. The work is intended for readers who possess neither Arabic nor Persian but wish to consider the path to Allah and the knowledge of Allah. The statement is brief, yet it bears directly upon the character of the text. It raises the question of what became of scriptural and scholarly materials inherited through Arabic and Persian when they were recast within a Malay work of spiritual instruction.

Much of the scholarship on this Malay Sufi luminary has focused on his poetry, symbolic vocabulary and metaphysical writings. His thought has frequently been discussed under the rubric of *wahdat al-wujūd*, although the adequacy and reach of that designation remain matters of debate. Questions concerning his biography and chronology have likewise not been fully resolved. There is nevertheless broad agreement concerning the importance of his prose and poetry to the development of Malay-Islamic literature and discourse (al-Attas, 1966; Braginsky, 1999). Recent studies have traced his engagement with Persian Sufi literature and examined his recurrent water symbolism, particularly the images of the sea, waves and bubbles through which he expresses the relation between unity and multiplicity (Zekrgoo & Tajer, 2023; Zekrgoo, 2024).

The Prophetic reports cited in Hamzah’s writings have received much less sustained attention. One notable study examines hadith reception in *Syair Perahu* through semiotic analysis (Ahsin & Suryadilaga, 2020). It demonstrates the value of treating literary texts as sites in which Prophetic teachings are received and rearticulated. At the same time, it leaves room for enquiries centred upon Hamzah’s prose and upon works whose attribution is less disputed. *Sharāb al-‘Āshiqīn* offers an appropriate starting point, since its ordered exposition allows the reader to see where particular reports enter the argument and what interpretive work they perform.

The present discussion is deliberately limited. It examines several representative reports and asks how they function within Fansuri's account of *sharī'ah*, *ṭarīqah*, *ḥaqīqah* and *ma'rifah*. It also keeps apart two questions that are often conflated: whether a saying can be established as Prophetic according to the methods of hadith criticism, and how it functioned when received as Prophetic in Sufi writing. For the present context, the connection with the Turkic world is approached with the same caution. No direct dependence upon a particular Central Asian scholar is assumed. The comparison concerns instead a wider setting in which Arabic revelation, Persian Sufi literature and various Muslim scholarly languages converge.

This enquiry develops one strand of the broader symposium presentation on the transmission, understanding and civilisational function of Prophetic knowledge across the Turkic and Malay worlds. Its more immediate purpose is to establish a textual basis for a larger study of hadith in the works securely attributed to Hamzah Fansuri.

## **2. *Sharāb Al- 'āshiqīn* And The Vernacularisation Of Prophetic Knowledge**

At the outset of *Sharāb al- 'Āshiqīn*, Fansuri explains that he has chosen to write in Malay for the benefit of those unable to read Arabic or Persian. His purpose is to set out, in an abbreviated form, the path to Allah and the knowledge of Allah (Fansuri, 1966, pp. 683–684). The remark is easily passed over, yet it bears directly upon the character of the work. Hamzah is not simply translating isolated expressions from one language into another. He is recasting, within a Malay idiom, a body of religious learning whose technical vocabulary, scriptural proofs and literary references had been shaped largely through Arabic and Persian.

This movement into Malay did not entail the disappearance of those earlier languages. Arabic citations retain their scriptural and scholarly force, while the accompanying Malay explanations open them to readers beyond the circles in which Arabic and Persian were mastered. The result is not a simplified devotional manual. Rather, *Sharāb al- 'Āshiqīn* presents a sustained account of spiritual discipline in which *sharī'ah*, *ṭarīqah*, *ḥaqīqah* and *ma'rifah* are introduced through forms of exposition accessible to a Malay readership (Fansuri, 1966, pp. 693–696). In this respect, the work belongs to the early history of Malay as a language of advanced Islamic instruction.

The relation between outward observance and inward realisation is central to Fansuri's arrangement of the material. He likens *sharī'ah* to a fence, *ṭarīqah* to a house and *ḥaqīqah* to what the house contains (Fansuri, 1966, p. 687). A second image is drawn from the sea: *sharī'ah* is the keel of the vessel, *ṭarīqah* its planks, *ḥaqīqah* its cargo and *ma'rifah* the profit obtained from the voyage. Without the keel, the vessel founders, and both cargo and profit are lost (Fansuri, 1966, p. 688). The imagery is important because it leaves little room for construing inward knowledge as independent of religious observance. It also guards against an antinomian reading of the spiritual path, in which attainment of *ḥaqīqah* is taken to release the seeker from the obligations of *sharī'ah*. For Hamzah, the latter stages presuppose, rather than supersede, the foundations upon which they rest.

The first chapter makes the same point in more explicitly Prophetic terms. Hamzah relates the Sharī‘ah to the sayings, commands and actions of the Prophet, insisting that love of God requires conformity to the Prophetic example (Fansuri, 1966, pp. 690–695). The expression “*al-sharī‘at aqwālī* (the Sharī‘ah is my statements),” requires separate investigation as a hadith report, but the role assigned to it in the text is clear. Prophetic authority is made to govern both the external discipline of the seeker and the direction of the inward path. Spiritual progress, in this scheme, does not loosen the claims of Prophetic practice; it renders adherence to them more exacting.

### 3. Approaches To Hadith In Hamzah Fansuri’s Works And A Vision For Further Research

The study of hadith in Hamzah Fansuri's writings can be approached from various perspectives. These include preparing a comprehensive inventory, source-critical *takhrīj*, *isnād* and *matn* analysis, and categorising Prophetic reports, *ḥadīth qudsī*, *āthār*, and Sufi aphorisms. Other relevant approaches include reception history, semiotic and hermeneutical analysis, intertextuality, translation and vernacularisation, manuscript comparison, and the study of intellectual networks that connect Malay, Arabic, Persian, and Turkic Sufi traditions. Comparisons with later Malay scholars may also shed light on how Hamzah's use of hadith was received and developed. Each of these approaches may be pursued independently in subsequent research.

The present paper is necessarily more limited. It confines itself to preliminary *takhrīj*, textual classification, functional interpretation and brief attention to vernacularisation. It also serves as the first stage of a broader study of hadith in the writings of Hamzah Fansuri. That research will seek to identify and classify the Prophetic reports, sacred traditions, transmitted sayings and Sufi aphorisms found throughout Hamzah’s authenticated prose and poetry. It may also compare manuscript variants, trace possible intermediary sources, examine Malay translations and paraphrases, and consider how the same report is used in different works.

A central concern of the research is the distinction between the critical status of a report and the role it played in the history of reception. A saying may not be securely established as Prophetic according to the criteria of hadith criticism, yet it may still have circulated as such, been cited by respected authors and exercised real influence upon spiritual thought. The historian must take that reception seriously, while the hadith scholar must still describe the report’s status with precision. *Sharāb al-‘Āshiqīn* contains both well-established reports and formulations that require this more differentiated treatment.

### 4. Selected Prophetic Reports In *Sharāb Al-‘āshiqīn*

The reports studied below were chosen to demonstrate the many forms in which prophetic material enters Fansuri's argument. They represent separate challenges of attribution, textual variety, and interpretation.

Table 1: Selected Prophetic Reports in *Sharāb al-‘Āshiqīn*

| Report                                                      | Preliminary classification                                                             | Function in the text                              |
|-------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------|
| <i>Kun fī al-dunyā ka'annaka gharībun...</i>                | An authentic core, with the fuller wording transmitted in the <i>Sunan</i> collections | Ascetic and ethical formation                     |
| <i>Man sa'ala wa 'indahū mā yughnīhi...</i>                 | Traceable report in <i>Sunan Abī Dāwūd</i>                                             | A graduated understanding of need and reliance    |
| <i>Khalaqa Allāhu Ādama 'alā ṣūratihī / ṣūrat al-Raḥmān</i> | An authentic core, with a disputed explicit variant                                    | Spiritual anthropology and metaphysical symbolism |
| <i>Man 'arafa nafsahu faqad 'arafa rabbahu</i>              | Widely circulated Sufi saying; not established as <i>marfū'</i>                        | Self-knowledge and mystical interpretation        |

#### 4.1 Authentic hadith and ascetic formation

In the chapter devoted to the practices of the Path, Hamzah explains *tark al-dunyā* as freedom from the accumulation of wealth beyond what is required for food and clothing. In support of this understanding, he cites the Prophet:

«كُنْ فِي الدُّنْيَا كَأَنَّكَ غَرِيبٌ أَوْ عَابِرُ سَبِيلٍ، وَعُدَّ نَفْسَكَ مِنْ أَصْحَابِ الْقُبُورِ»

“Be in this world as though you were a stranger or a traveller passing through and count yourself among the inhabitants of the graves.”

The principal wording, “Be in this world as though you were a stranger or a traveller,” is transmitted on the authority of ‘Abd Allāh ibn ‘Umar in *Ṣaḥīḥ al-Bukhārī* (al-Bukhārī, 2001, no. 6416). The concluding injunction, “and count yourself among the inhabitants of the graves,” does not occur in al-Bukhārī’s recension, but is found in *Jāmi‘ al-Tirmidhī* and *Sunan Ibn Mājah* (al-Tirmidhī, 1996, no. 2333; Ibn Mājah, 1998, no. 4114). It would therefore be misleading to regard Fansuri’s wording as a late devotional expansion. The expanded form was already known within the transmitted hadith tradition.

Hamzah’s placement of the report is itself instructive. Coming directly after his warning against excessive possessions, it casts worldly life as a temporary stage rather than a settled home. The traveller carries what the journey requires, but no more. The image expresses both *tark al-dunyā* and *qanā‘ah*: not abandonment of lawful means, but contentment with sufficiency and freedom from possessions that obscure the final end.

Fansuri further intensifies the report by joining the traveller's condition to the remembrance of the grave. The additional wording turns temporary residence into a discipline of eschatological awareness. The seeker lives in the world, but under the consciousness that it is not the final abode. The report is thus incorporated into Sufi training without being severed from its original ethical emphasis.

#### 4.2 Prophetic instruction and graded ethical interpretation

A second example concerns begging. Hamzah states that, according to *sharī'ah*, it is forbidden for a person to beg when he already possesses enough for morning and evening. He cites the report:

«مَنْ سَأَلَ وَعِنْدَهُ مَا يُغْنِيهِ فَإِنَّمَا يَسْتَكْثِرُ مِنَ النَّارِ». فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَمَا يُغْنِيهِ؟ قَالَ: «قَدْرُ مَا يُغَدِّيهِ وَيُعَشِّيهِ».

“Whoever asks from others while possessing enough to make him self-sufficient is only seeking to increase his share of the Fire.” They asked, “O Messenger of God, what is enough to make him self-sufficient?” He replied, “Enough to provide him with his morning and evening meals.”

A closely corresponding report from Sahl ibn al-Ḥanzaliyyah is transmitted in *Sunan Abī Dāwūd* (2003, no. 1629). It reads:

«مَنْ سَأَلَ وَعِنْدَهُ مَا يُغْنِيهِ، فَإِنَّمَا يَسْتَكْثِرُ مِنَ النَّارِ» وَفِي رَوَايَةٍ: «مَنْ جَمَعَ جَهَنَّمَ». فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَمَا يُغْنِيهِ؟ وَفِي رَوَايَةٍ: «وَمَا الْغِنَى الَّذِي لَا تَتَّبَعِي مَعَهُ الْمَسْأَلَةُ؟» قَالَ: «قَدْرُ مَا يُغَدِّيهِ وَيُعَشِّيهِ» وَفِي رَوَايَةٍ: «أَنْ يَكُونَ لَهُ شَبْعُ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ، أَوْ لَيْلَةٍ وَيَوْمٍ».

“Whoever begs while possessing enough to make him self-sufficient is only accumulating more of the Fire for himself.” In another narration: “more of the embers of Hell.” They asked, “O Messenger of God, what amount is sufficient for him?” In another narration: “What degree of sufficiency makes begging inappropriate?” He replied, “Enough to provide him with his morning and evening meals.” In another narration: “That he should have enough to satisfy him for a day and a night, or for a night and a day.”

The version transmitted in *Sunan Abī Dāwūd* contains both the warning against soliciting assistance despite possessing sufficient means and the clarification that such sufficiency may amount to no more than provision for the morning and evening. The passage therefore offers one of the clearest instances in which a report cited by Hamzah can be traced to a recognisable form the canonical hadith literature.

Hamzah does not, however, confine its significance to the legal ruling. At the level of *ṭarīqah*, asking is permissible only when physical weakness prevents the seeker from standing for the obligatory prayer, and even then, the request should extend no further than the provision required for a single meal. Anything beyond this is to be passed on to another person in need. At the level of *ḥaqīqah*, the demand becomes more exacting: the seeker is counselled not to turn to created beings at all, since sustenance has already been determined and apportioned by God (Fansuri, 1966, pp. 700–702).

The progression from *sharī'ah* to *ṭarīqah* and *ḥaqīqah* does not cancel the initial legal ruling; it subjects the seeker to increasingly exacting demands. *Sharī'ah* regulates the act of asking, *ṭarīqah* disciplines dependence upon others, and *ḥaqīqah* directs the seeker towards confidence in divine provision. The report therefore moves beyond its immediate social setting without losing it.

Here the limits of *takhrīj* become clear. Locating the report in *Sunan Abī Dāwūd* establishes its textual basis, but not the interpretive movement through which Fansuri transforms a legal ruling into a lesson on dependence and trust. Yet the reverse is also true: to concentrate solely upon the Sufi reading would obscure the transmitted foundation from which that interpretation proceeds.

#### 4.3 An authentic core, a disputed variant and metaphysical interpretation

In his discussion of divine self-manifestation, Hamzah cites the following hadith:

«إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى خَلَقَ آدَمَ عَلَى صُورَةِ الرَّحْمَنِ»

“God the Exalted created Adam upon the image of the All-Merciful.”

The established core of the report is the wording, “God created Adam in his image,” transmitted in *Ṣaḥīḥ al-Bukhārī* and *Ṣaḥīḥ Muslim* (al-Bukhārī, 2001, no. 6227; al-Qushayrī al-Naysābūrī, 1954, no. 2841). The more explicit phrase, “upon the image of the al-Raḥmān (All-Merciful),” is preserved through other lines of transmission and was the subject of disagreement among hadith critics. Ibn Khuzaymah, for example, identified defects in the route containing this wording, while other authorities are reported to have accepted or defended it. Hamzah’s version should therefore not be assigned the same degree of textual certainty as the shorter form found in the two *Ṣaḥīḥs*.

The textual distinction carries interpretive weight because Hamzah’s reading depends upon the explicit naming of *al-Raḥmān*. He likens the All-Merciful to the sea and Adam to the foam that appears upon it, before placing the report alongside the maxim, “Whoever knows himself knows his Lord” (Fansuri, 1966, p. 730). The point is not that Adam resembles God in a corporeal sense. Rather, the imagery serves to articulate the dependence of created existence upon the divine reality disclosed through it.

The sea and the forms that arise upon it provide Hamzah with a recurring language for the relation between unity and multiplicity. Wave, bubble and foam have no water apart from the sea, yet they cannot simply be identified with the sea in its plenitude. As previously mentioned, Zekrgoo (2024) has shown how extensively this imagery informs Hamzah’s metaphysical discourse. In this instance, the cited report is made to support that symbolic scheme and to confer upon it a Prophetic warrant.

The passage thus opens onto three different lines of enquiry. First, what is the established wording of the hadith? Second, what variant did Hamzah receive and quote? Third, what meaning did he derive from that variant? The answer to the first belongs principally to hadith criticism; the second requires source history and manuscript comparison; the third calls for hermeneutical and semiotic analysis. None of these questions can substitute for the others.

#### 4.4 Reception authority and self-knowledge

The saying most closely associated with Hamzah's doctrine of self-knowledge is:

«مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ فَقَدْ عَرَفَ رَبَّهُ»

“Whoever knows himself knows his Lord.”

Hamzah quotes the saying more than once and explicitly calls it a hadith. In the passage just discussed, it explains the symbolic relationship between sea and foam. Elsewhere it becomes a direct key to *ma'rifah*, since knowledge of the contingent, needy and dependent self leads towards recognition of the Lord (Fansuri, 1966, p. 706. 730).

Later hadith critics did not regard the saying as securely established from the Prophet. As surveyed by Gufran-ul-Haque, al-Nawawī, Ibn Taymiyyah, al-Ṣaghānī, al-ʿAjlūnī and Mullā ʿAlī al-Qārī rejected or questioned its *marfūʿ* attribution, even as it continued to circulate widely in Sufi literature (Gufran-ul-Haque, 2024). This qualification is necessary, but it does not by itself explain Hamzah's use of the saying.

Within *Sharāb al-ʿĀshiqīn*, the maxim is neither incidental nor merely ornamental. Hamzah identifies it as a hadith and employs it as a concise statement of the movement from self-knowledge to knowledge of God. In the passage on sea and foam, it reinforces his account of created dependence; elsewhere, it becomes a direct key to *ma'rifah*. Its significance in the work therefore lies not only in the status assigned to it, but also in the interpretive work it performs within Hamzah's spiritual anthropology.

The example brings the methodological purpose of the larger research into sharper focus. To classify the saying simply as “not established” would be necessary from the standpoint of hadith criticism, but insufficient for understanding its place in Hamzah's thought. Conversely, to treat it only as a metaphysical symbol would overlook the Prophetic authority that Hamzah explicitly attaches to it. A fuller reading must therefore hold together its uncertain attribution and its effective role as a received Prophetic maxim in the formation of Malay Sufi discourse.

#### 5. The Turkic and Malay Worlds Within a Shared Sufi-Hadith Culture

The most visible link between *Sharāb al-ʿĀshiqīn* and the intellectual worlds represented at this symposium is not a demonstrable borrowing from one of the scholars of Tirmidh. It is Hamzah's use of Persian Sufi literature. In the first chapter he cites verses attributed to Shams-i Tabrīzī while insisting that *ḥaqīqah* cannot be separated from *sharīʿah* (Fansuri, 1966, pp. 694–695). The citation is brief, but it places the Malay work within a literary field extending far beyond the archipelago.

Hamzah's familiarity with Fakhr al-Dīn ʿIrāqī, ʿAbd al-Raḥmān Jāmī and Jalāl al-Dīn Rūmī points in the same direction (Zekrgoo & Tajer, 2023). Persian Sufi writing was not restricted to communities for whom Persian was the spoken language. It circulated through Central Asia and Anatolia and served as an important medium of religious and literary instruction among societies

politically or culturally shaped by Turkic peoples. The materials encountered by Hamzah therefore belonged to a tradition already shared across several regions and languages.

The Central Asian history of Prophetic knowledge supplies a further, though more general, context. Abū 'Īsā al-Tirmidhī represents the collection, classification and practical contextualisation of hadith. al-Ḥakīm al-Tirmidhī represents a different concern within the scholarly history of the region, one directed towards spiritual psychology and the inward wisdom of religious acts. No route of direct influence from either scholar to Hamzah is proposed here. Their relevance lies in the proximity, within that wider intellectual history, of textual transmission and spiritual interpretation.

Fansuri's own contribution was to give inherited learning a Malay form. Arabic citations retained their scriptural authority; Persian Sufi idioms supplied part of the interpretive vocabulary; Malay enabled both to be addressed to another community of readers. Comparable processes occurred across Turkic societies as Islamic learning was translated, taught and elaborated in local scholarly languages. The comparison lies in this process rather than in a single chain of textual dependence.

The point of comparison is therefore linguistic and intellectual rather than ethnic. Across the Islamic world, inherited learning rarely moved unchanged from one centre to another. It was copied, abridged, commented upon and translated, and its terms acquired new resonances in different scholarly communities. Hamzah's declaration of his intended audience makes this process unusually visible. He writes after Arabic and Persian learning has already reached the archipelago, but before Malay has ceased to require justification as a vehicle for such knowledge. His work records the moment at which that justification is supplied through practice: complex religious materials are not merely mentioned in Malay but argued through it.

Seen in this light, *Sharāb al-Āshiqīn* belongs neither to an isolated Malay tradition nor to a simple story of foreign influence. Texts and sayings travelled, but they also changed setting, language and function. Hamzah's hadith citations form part of that more complicated history.

## 6. Conclusion

This preliminary study demonstrates that Prophetic material occupies a structurally important place in *Sharāb al-Āshiqīn*. Hamzah does not use hadith merely to decorate a metaphysical discourse already complete without it. Prophetic authority grounds his understanding of *sharī'ah*, directs ethical and ascetic conduct, and supplies language through which inward realisation is explained.

The selected reports also show that the materials attributed to the Prophet cannot be treated as a uniform category. The counsel to live as a stranger or traveller has a secure basis in *Ṣaḥīḥ al-Bukhārī*, with Hamzah's fuller wording appearing in Sunan transmissions. The report on begging has a close textual basis in *Sunan Abī Dāwūd*. The creation of Adam report combines an authentic core with an explicitly worded variant whose status was disputed. "Whoever knows himself knows his Lord" is not established as a Prophetic report but possessed considerable authority within Sufi reception.

The distinction between authenticity and reception is therefore essential. Critical *takhrīj* determines what can responsibly be attributed to the Prophet. Reception history and hermeneutical analysis explain how a report, or a saying received as a report, shaped Muslim intellectual life. In Hamzah's case, these two tasks must be joined to the study of Malay translation, manuscript transmission and symbolic language.

The Turkic connection is best located within a broad Islamicate and Persianate culture in which Prophetic teachings were preserved, interpreted and rendered into new languages. Hamzah's Malay prose participates in a civilisational process comparable to the vernacularisation of Islamic knowledge across Turkic societies, without requiring an unproven claim of direct borrowing.

The examples presented here constitute only a small portion of the Prophetic and quasi-Prophetic material in Hamzah Fansuri's writings. Further research on hadith in the writings of Hamzah Fansuri will require a complete inventory across the authenticated corpus, comparison of manuscript variants, identification of intermediary Arabic and Persian sources, critical *takhrīj*, and analysis of Hamzah's translations and interpretations. The present paper establishes the textual and methodological point of departure for that larger investigation.

## References

- Abū Dāwūd, S. ibn al-Ash'ath. (2003). *Al-Sunan* (M. ibn Ḥasan Āl Salmān, Ed.; 2nd edn). Maktabah al-Ma'ārif.
- Ahsin, M., & Suryadilaga, M. A. (2020). Interpretasi sufistik atas hadis melalui sastra dalam Syair Perahu karya Hamzah Fansuri. *Jurnal Studi Ilmu-Ilmu Al-Qur'an Dan Hadis*, 21(1), 193–216. <https://doi.org/10.14421/qh.2020.2101-10>
- al-Attas, S. M. N. (1966). *The Mysticism of Hamzah Fansuri* [Doctoral Thesis, SOAS University of London]. <https://doi.org/10.25501/SOAS.00029629>
- al-Bukhārī, M. ibn I. (2001). *Al-Jāmi' al-Musnad al-Ṣaḥīḥ al-Mukhtaṣar min Umūr Rasūl Allāh wa-Sunanihi wa-Ayyāmihi* (M. Z. Ibn Nāṣir, Ed.). Dār Ṭawq al-Najāh.
- al-Tirmidhī, M. ibn 'Īsā, Abū 'Īsā. (1996). *Al-Jāmi' al-Kabīr* (B. 'Awwād Ma'rūf, Ed.). Dār al-Gharb al-Islāmī.
- al-Qushayrī al-Naysābūrī, M. ibn al-Ḥajjāj. (1954). *Al-Musnad al-Ṣaḥīḥ al-Mukhtaṣar min al-Sunan bi-Naql al-'Adl 'an al-'Adl 'an Rasūl Allāh* (M. F. 'Abd al-Bāqī, Ed.). Dār Iḥyā al-Turāth al-'Arabī.
- Braginsky, V. I. (1999). Towards the Biography of Hamzah Fansuri. When Did Hamzah Live ? Data From His Poems and Early European Accounts. *Archipel*, 57(2), 135–175. <https://doi.org/10.3406/arch.1999.3521>
- Fansuri, H. (1966). *Sharāb al-'Āshiqīn* (English) (S. M. N. al-Attas, Trans.). In S. M. N. al-Attas (Ed.), *The Mysticism of Hamzah Fansuri* (pp. 683–741). SOAS University of London.

Gufran-ul-Haque, M. (2024). Ḥadīth of Self-Knowing between Sufis and Ḥadīth Scholars. *Islamic Insight: Journal of Islamic Studie*, 7(2), 34–58.

Ibn Mājah, M. ibn Y. (1998). *Al-Sunan* (B. ‘Awwād Ma‘rūf, Ed.; Vols 1–6). Dār al-Jīl.

Zekrgoo, A. H. (2024). The Confused Whale of the China Sea: Water Symbolism in the Works of Hamzah Fansuri. *Al-Shajarah Journal of the International Institute of Islamic Thought and Civilization (ISTAC)*, 29(1), 79–98. <https://doi.org/10.31436/shajarah.v29i1.1828>

Zekrgoo, A. H., & Tajer, L. H. (2023). *Tracing Persian Sufi Literature In Hamzah Fansuri's Writings*. The Other Press.

## MƏHƏMMƏDHÜSEYN ŞƏHRİYARIN “TÜRKÜN DİLİ” ŞEİRİNDƏ TÜRK LÜK QAVRAMI

**Dos. Könül HACIYEVA**

*Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası, Ədəbiyyat İnstitutu*

[konulhaciyeva75@gmail.com](mailto:konulhaciyeva75@gmail.com), ORCID: 0000-0001-5335-912x

### **Xülasə**

Biz türklər üçün türklük qavramını, milliyyət düşüncəsini təşkil edən dəyərlərin ən başlıcası dildir. Bu mənada Məhəmmədhüseyn Şəhriyarın “Türkün Dili” şeiri türklərin milli ruhunu, dil və inanc birliyini təbliğ etməsi ilə diqqət çəkir. İranda yaşayan Azərbaycan türklərinin iç səsinə çevrilən milli düşüncəli şairimiz Şəhriyarın “Türkün dili” şeiri də belə əsərlərdəndir. “Türkün Dili” şeirində Şəhriyar öz doğma dilini tərənnüm etməklə yanaşı, onun zənginliyini, ülviliyini önə çəkir. Şəhriyar türk dilinin dəyərini onun başqa dillərə qatmadan təqdim edilməsində görür. Şəhriyarın bir neçə misrada tarixə ekskurs etməsi, türkcənin dillərin inkişaf tarixindəki əhəmiyyətini və türk xalq yaradıcılığının bənzərsizliyini vurğulaması onun bir dilçi və ədəbiyyatçı mövqeyindən xəbər verir. Şeirdə türkün tarixi, böyük zəfərləri və nəcib xarakteri öz əksini tapır. Türk dilini başqa dillərdən üstün tutan şair onun xanların yaratdığı, farsların bir çox sözlər aldığı bir dil olduğunu qeyd edir. Şəhriyar türkcə yazan şairi bülbülə, türk dilində yazılan şeirləri isə cəvahirə bərabər tutur. Şəhriyar şeirdə duyğunun vacibliyini vurğulayarkən bir çox türk yurdlarında məşhur olan qədim türk yeməyinin –xəşilin (xəşilin) adını çəkir, şairin ifadə etdiyi hiss və həyəcanı xəşil üzərinə əlavə edilən doşaba bənzədir. O öz şairlik ilhamını cənnətdəki Kövsərə bərabər tutur, şair olmaq istəyənlərə belə bir coşğun təbin dalğalarında “çimib” yaxalanmağı arzulayır. Şair bu sözləri ilə “sevgili, istəkli” bir dil olan “Türkün dili”ni, onun zənginliklərini, bu dilin bir türk şairinin sənət təbini coşdurən hisslərə tərcümən ola bildiyini diqqətə çatdırır. Məqalədə bu şeirin əhatə etdiyi